

ХУУЛЬ ЗҮЙН
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ
ШҮҮХИЙН ХАРЬЯАЛАЛ

2021

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

Улаанбаатар хот

ХОЁР. ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ШҮҮХИЙН ХАРЬАЛАЛ

Судалгаа хянасан:

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал,
Хууль зүйн ухааны доктор Х.Эрдэм-Ундрах

Судалгаа удирдсан:

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн
эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга,
Хууль зүйн ухааны доктор С.Сүхбаатар

Судалгааг гүйцэтгэсэн:

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн
Эрдэм шинжилгээний ажилтан Б.Дүүрэнжаргал,
Дадлагажигч, МУИС ХЗС-ийн 5 дугаар курсын
оюутан Б.Батсүрэн

X3YX

УДИРТГАЛ

Монгол улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй 2017 онд батлагдсан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулиар Зөрчлийн тухай хуульд хариуцлага хүлээлгэхээр заасан зөрчлийг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны журмыг хуульчилсан байдаг. Тодруулбал, тус хуулийн 2.1 дүгээр зүйлд зөрчлийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг тодорхойлсон бөгөөд өдгөө эрүүгийн хэргийн шүүх болон захиргааны хэргийн шүүх нь зөрчлийн хэргийг харьяалан шийдвэрлэж байна.

Хууль батлагдахаас өмнө зөрчилд холбогдох харилцаа нь Захиргааны хариуцлагын тухай хууль /2002/-аар зохицуулагддаг байсан бөгөөд уг хуулиар зөрчил шалган шийдвэрлэхтэй холбогдох маргааныг шүүх иргэний байцаан шийтгэх хуульд заасан журмын дагуу хянан шийдвэрлэдэг байжээ.

Уг хууль нь захиргааны хэргийн шүүх байгуулагдахаас өмнө батлагдсан хууль байсан тул зөрчлийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг харьяалан шийдвэрлэх тухай зохицуулалт нь өдгөө үйлчилж буй Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд тодорхойлсон шиг нарийвчлан зохицуулагдаагүй байжээ.

2017 онд хууль батлагдсанаас хойш зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагааг захиргааны хэргийн шүүх болон эрүүгийн хэргийн шүүх хэрэгжүүлдэг болсон нь өмнөх хуультай харьцуулахад шүүхийн харьяаллыг нарийвчлан зохицуулах оролдлого хийсэн шинэлэг зохицуулалт мэт боловч хэргийн харьяаллын хувьд давхардал үүссэн байдал ажиглагдаж байна. Үүнээс үүдэн нэг төрлийн зөрчлийг өөр өөр албан тушаалтан шалган шийдвэрлэсэн тохиолдолд, тухайн зөрчлийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяалал өөр байхаас гадна шүүхийн харьяаллаас хамаарч зөрчил хянан шийдвэрлэх журам нь ялгаатай байна.

Иймд уг судалгаагаар зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэж буй шүүхийн харьяаллын талаарх асуудлыг судалж, хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийхийг зорилгоо.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ

Зөрчил шалган шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг тодорхойлохын тулд зөрчлийн талаарх ойлголт болон зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны онцлогийг судлах шаардлагатай байна. Учир нь зөрчил хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяалал нь тухайн зөрчлийг шийдвэрлэсэн эрх бүхий албан тушаалтнаас хамаарч тодорхойлогддог. Харин тухайн зөрчлийг шалган шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтан нь зөрчлийн онцлогоос хамаардаг.

“Зөрчил гэдэг нь хууль, захиргааны хэм хэмжээний актыг зөрчсөн, энэ хуульд шийтгэл оногдуулахаар заасан үйлдэл, эс үйлдэхгүйг хэлнэ” гэж Зөрчлийн тухай хуульд¹ тодорхойлжээ.

Харин судлаач С.Нарангэрэлийн “Эрх зүйн эх толь бичиг”²-т зөрчлийг (лат. Culpa levis; англ. Fault, misdemeanour, offence) эрх зүйн онол, захиргааны, хөдөлмөрийн эрх зүйд хууль тогтоомжийн дагуу захиргааны болон хөдөлмөрийн хариуцлага хүлээвэл зохих эрх зүйн зөрчлийг тэмдэглэсэн хам нэр томъёо; эдгээр нь гэмт хэргээс хамаагүй бага эрх зүйн зөрчил; зөрчилд захиргааны эрх зүйн зөрчил, иргэний эрх зүйн зөрчил, түүнчлэн сахилгын зөрчил хамаарагдана хэмээн тодорхойлжээ. Зөрчил хэмээх ойлголтыг нөгөө талаас эрх зүйн зөрчил хэмээн тайлбарласан байх бөгөөд Эрх зүйн зөрчлийг дараах байдлаар тодорхойлжээ.

“Өөрийнхөө зөрчлийг бие даан хариуцах чадвартай этгээдийн үйлдсэн гэм буруутай, эрх зүй зөрчсөн үйлийг эрх зүйн зөрчил гэнэ. Эрх зүйн зөрчлийн үндсэн шинж нь:

1. эрх зүй зөрчсөн – хууль зөрчсөн буюу эрх зүйн хэм хэмжээгээр хориглосон үйл;
2. хүний хүсэл зоригор илэрсэн – эрх зүйн чадамжтай ба хэрэг хариуцах чадвартай этгээдийн үйл;
3. гэм буруутай.

Эрх зүйн зөрчлийг дараахь байдлаар ангилна:

1. гэмт хэрэг;
2. зөрчил:
 - a. захиргааны,
 - b. сахилгын,
 - c. иргэний хэмээн тодорхойлж ангилсан байна.

Эрх зүйн ном, сурах бичгүүдэд зөрчлийг эрүүгийн, захиргааны, иргэний хэмээн ангилдаг гэснээс үзвэл өнөөгийн зөрчлийн тухай хуульд тодорхойлсон зөрчил нь захиргааны зөрчилд хамаарахаар байх бөгөөд эрүүгийн зөрчлийг гэмт хэрэг хэмээн үзэж эрүүгийн эрх зүйгээр, иргэний зөрчлийг буюу деликтийг гэм хорын эрх зүйгээр тус тус зохицуулдаг байна.

Дээрхээс дүгнэвэл, Зөрчлийн тухай хуульд тодорхойлсон зөрчил нь гэмт хэргээс аюул багатай буюу Эрүүгийн хуулийн 2.1 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан гэмт хэргийн шинжийг хэлбэрийн төдий

1 Зөрчлийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, (2017)

2 С.Нарангэрэл, Эрх зүйн эх толь бичиг, 2021, Адмон, 166 дахь тал

агуулсан боловч тухайн этгээдийн хувийн байдал, үйлдэл, эс үйлдэхүйн нийгмийн аюулын хэр хэмжээ нь энэ хуулиар хамгаалагдсан эрх ашигт бодит хохирол, хор уршиг учруулаагүй үйлдэл, эс үйлдэхүйг гэмт хэрэгт тооцохгүй.” хэмээн заасан гэмт хэрэгт тооцогдохгүй боловч хууль зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхүйг зөрчилд хамааруулан ойлгож болохоор байна. Гэмт хэрэг нь тухайн нийгэмд тогтсон ёс суртахуун, соёл иргэншилд аюултай байх нь нэн чухал байдаг ба энэхүү шинжээрээ бусад эрх зүйн зөрчлөөс ялгагдах ач холбогдолтой³ тул гэмт хэрэгт хамаарахгүй боловч хууль, хэм хэмжээний актыг зөрчсөн үйлдэл нь зөрчил байна.

Өмнө үйлчилж байсан захиргааны хариуцлагын тухай хуульд зөрчил хэмээн ерөнхийд нь тодорхойлох бус захиргааны зөрчил хэмээн тодорхойлдог байжээ. Тодруулбал, Захиргааны хариуцлагын тухай хууль /1992/-ийн гуравдугаар зүйлд захиргааны зөрчил гэж томъёолж “Монгол улсын нутаг дэвсгэрт бүх нийтээр буюу тухайн нутаг дэвсгэрт дагаж мөрдүүлэхээр тогтоосон захиргааны журмыг санаатай буюу болгоомжгүйгээр зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхүйг зөрчил гэж үзнэ” хэмээн тодорхойлсон байжээ.⁴

1992 оны захиргааны хариуцлагын тухай хууль батлагдахаас өмнөх үеийн ном, сурах бичгийг үзэхэд мөн л захиргааны зөрчлийн тухай дурдсан байх ба захиргааны зөрчилд хүлээлгэх хариуцлагыг захиргааны хариуцлага хэмээн тодорхойлж байжээ.

“Төрийн удирдлагын явцад үүссэн нийгмийн харилцааг хөндөж уг харилцаанд нийтээр дагаж биелүүлбэл зохих журмыг зөрчсөн нийгмийн хор аюултай, гэм буруутай үйл явдлыг захиргааны эрх зөрчилт гэнэ.”⁵ Захиргааны эрх зөрчил гаргасан гэм буруутай хүнд захиргааны болон түүнийг төлөөлсөн эрх бүхий байгууллага албан тушаалтнаас хүлээлгэх хариуцлагыг захиргааны хариуцлага гэнэ.”⁶ гэснээс үзвэл захиргааны хариуцлага хүлээлгэдэг зөрчил нь захиргааны зөрчил байжээ.

Процессын хувьд захиргааны зөрчил нь гэмт хэргийн шинжтэй тохиолдолд эрүүгийн хэрэг мөн эсэхийг шалгуулахаар цагдаагийн байгууллагад шилжүүлдэг байсан бөгөөд зөрчил анх удаа үйлдсэн, зөрчил гаргагчийн хувийн зан төлөв зэргийг харгалзан шийтгэлээс чөлөөлөх, эсхүл тохирох шийтгэлийг оногдуулах зэрэг арга хэмжээг авдаг байжээ. Захиргааны зөрчил гаргасан этгээдэд эрх бүхий албан тушаалтан хариуцлага хүлээлгэдэг байсан бөгөөд тухайн шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл ардын шүүх болон дээд шатны байгууллагад давж заалдах гомдлыг хуулиар тогтоосон хугацааны дотор гаргадаг байсан.⁷ Тухайн цаг үеийн нөхцөл байдал, шүүхийн тогтолцооноос хамаарч зөрчлийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг ардын шүүх хэмээн тогтоосон ерөнхий зохицуулалт үйлчилж байжээ.

1992 оны Захиргааны хариуцлагын тухай хууль үйлчилж байх үед мөн л зөрчилд холбогдох маргааныг шүүх шийдвэрлэдэг байсан бөгөөд иргэний байцаан шийтгэх хуульд тогтоосон журмын дагуу буюу иргэний процессын журмаар зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэдэг байв.

3 Т.Золбоо, Эрүүгийн эрх зүй ерөнхий анги: Гэмт хэргийн бүтээц, 2018, Соёмбо принтинг, 49 дэх тал.

4 Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, судалгааны тайлан, 2007, 388 дахь тал.

5 Чимид, БНМАУ-ын захиргааны эрх, 1973, Улсын хэвлэлийн газар, 329 дахь тал.

6 Мөн тэнд, 323 дахь тал.

7 Мөн тэнд, 346 дахь тал.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ШҮҮХИЙН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ

Уг судалгаагаар зөрчлийн харьяаллыг шалган шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг судлахыг зорьсон билээ. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн дөчин наймдугаар зүйлд “шүүхийг эрүү, иргэн, захиргааны зэрэг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулж болно” хэмээн зааснаар өдгөө Монгол Улсад эрүү, иргэн, захиргааны шүүхүүд ажиллаж байна. ЗШШТХ-ийн 2.1 дүгээр зүйлд зааснаар эрүүгийн хэргийн шүүх болон захиргааны хэргийн шүүх нь зөрчлийн хэргийг харьяалан шийдвэрлэхээр байх тул эрүүгийн хэргийн шүүх болон захиргааны хэргийн шүүхийн онцлогийг судлах шаардлагатай байна.

1. Эрүүгийн хэргийн шүүхийн онцлог

Эрүүгийн хэргийн шүүх гэдэг нь ЭХХШТХ-ийн 3.1 дүгээр зүйлд зааснаар шүүгдэгч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутай эсэх, гэм буруутай бол түүнд эрүүгийн хуульд заасан эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх, хянан шийдвэрлэх чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.⁸ Эрүүгийн хэргийн шүүхийн зорилго нь гэмт хэрэгт шалгагдаж буй этгээд гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутай эсэх, хэрэв буруутай бол түүнд зохих ял шийтгэлийг ногдуулах явдал байдаг.⁹ Тодруулбал, эрүүгийн хэргийн шүүхийн онцлогийг эрүүгийн хэргийн хариуцлагын үндсэн зорилгоор тодорхойлж болно. Эрүүгийн хариуцлагын үндсэн зорилго нь Кантын тодорхойлсон “Нийтийн эрх ашиг”-ийг хамгаалах, төлөөлөх, хууль зөрчсөн этгээдийг хорих, шийтгэх онцлогтой байдаг.¹⁰ Өөрөөр хэлбэл, Эрүүгийн шүүхийн үндсэн онцлог нь субъектив гэм буруугийн асуудлыг чухалчлан шалгадагт оршиж байна.

2. Захиргааны хэргийн шүүхийн онцлог

Захиргааны хэргийн шүүх бол нийтийн эрх зүйн субъект болох захиргааны байгууллага, албан тушаалтны хууль дээдлэн бэхжүүлж, хүний эрхийг хангаж байгаа эсэхийг иргэд, хуулийн этгээдийн нэхэмжлэлийн үндсэн дээр шалгаж, тэдгээр байгууллага, албан тушаалтны хууль бус акт, дур зоргын үйл ажиллагаанаас хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдсөн эрхийг сэргээн тогтоох зорилготой эрх мэдэл бүхий дагнасан шүүх юм.¹¹

Шүүхийн ач холбогдол нь нийгмийн чиг үүргээрээ тодорхойлогдоно. Товчхондоо хүний эрхийг захиргааны байгууллагын дур зоргын ажиллагаанаас хамгаална.¹² Захиргааны үйл ажиллагаанд хуулийг сахин хангуулна. Төрийн нэрийн өмнөөс гэмтнийг гэсгээн цээрлүүлэх, хоёр иргэний хоорондын маргааныг шийдэх уламжлалт шүүх ажиллагаанаас хальж засаг, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд гарсан гажуудлыг иргэн хүний эрх, ашиг сонирхолын үүднээс шүүн тунгааж зөрчигдсөн эрхийг нь сэргээх өөр чиглэлтэй байгаад захиргааны шүүхийн онцлог оршиж байгаа юм.¹³

8 Эрүүгийн хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/, “Төрийн мэдээлэл”, 2017 он, №23.

9 Т.Мөнх-Эрдэнэ, Х.Баттулга, Зөрчлийн тухай хууль (шинэчилсэн найруулга) болон Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн төсөлд өгөх санал, зөвлөмж., 4 дэх тал, <http://legaldata.mn/b/177>. 2021 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдөр хандав.

10 С.Асланбек, Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа ба прокурорын хяналт, 4 дэх тал, <http://legaldata.mn/b/804>. 2021 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдөр хандав.

11 Б.Чимид, Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал, (УБ, 2017), 305 дахь тал.

12 Б. Чимид, Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал: Хүний эрх, шүүх эрх мэдэл, УБ хот, 2004 он, 162 дахь тал.

13 Мөн тэнд, 161 дэх тал.

Мөн захиргааны хэргийн шүүхийн бас нэгэн онцлог нь эрх зүйн түр хамгаалалтыг хэрэгжүүлэх нь ЗХШ-ийн чиг үүрэгт хамаарах бөгөөд уг ажиллагаа нь ЗХШ-ийн мөн чанар, хуулиар хүлээсэн үүрэгтэй нийцдэг. Эрх зүйн түр хамгаалалт нь маргаан бүхий захиргааны актын биелэлтийг түдгэлзүүлэх болон эс түдгэлзүүлэх үндэслэл, журмаар дамжин хэрэгжинэ.¹⁴

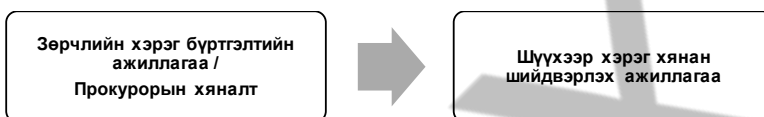
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д “Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө тэгш байна”, Арван зургадугаар зүйлийн 14/-д “Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ... шударга шүүхээр шүүлгэх, ...эрхтэй”, Арван есдүгээр зүйлийн 1-д “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц ... хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх ..., хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна” гэж тус тус заасан.

14 А.Эрдэнэцогт, Монгол Улсын Захиргааны процессын эрх зүй, УБ хот, 2014 он, 268 дахь тал,

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ШҮҮХИЙН ХАРЬААЛАЛ

Зөрчлийн хэргийг шүүхээр хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны нэг хэсэг юм. Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа гэдэг нь ЗШШТХ-д зааснаар зөрчлийн хэрэг бүртгэл, түүнд тавих прокурорын хяналт, зөрчил шүүхээр хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хэлнэ. Уг тодорхойлолтоос үзвэл зөрчлийг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны үе шатыг дараах байдлаар ойлгож болох юм.

Бүдүүвч 1. Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны үе шат

Зөрчлийг эрүүгийн хэргийн шүүх болон захиргааны хэргийн шүүх хянан шийдвэрлэх бөгөөд Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 2.1 дүгээр зүйлд зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг тогтоосон байна. Ийнхүү шүүхийн харьяаллыг тогтоохдоо зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтнаар нь ангилсан ба дараах байдлаар байна.

Хүснэгт 1. Зөрчил шалган шийдвэрлэх шүүхийн харьяалал

№	Эрүүгийн хэргийн шүүх	№	Захиргааны хэргийн шүүх
1	6.1.консулын эрх бүхий албан тушаалтан	1	6.7.гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын байцаагч
2	6.2.хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч	2	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
3	6.3.төрийн тусгай хамгаалалтын эрх бүхий ажилтан	3	6.11.гаалийн улсын байцаагч
4	6.4.аймаг, нийслэл, дүүргийн цэргийн штабын дарга	4	6.12.татварын улсын байцаагч
5	6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	5	6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч
6	6.6.олон нийтийн цагдаа	6	6.15.нийгмийн даатгалын байцаагч
7	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	7	6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч
8	6.9.ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч	8	6.17.гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч
9	6.13.гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч	9	6.18.Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч
10	6.26.хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч	10	6.19.Монголбанкны хянан шалгагч
11	6.29.хорих ангийн эрх бүхий албан тушаалтан	11	6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч
12	6.30.Авлигатай тэмцэх байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан	12	6.21.архив, албан хэрэг хөтлөлтийн хяналтын улсын байцаагч
		13	6.22.нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч
		14	6.23.статистикийн улсын байцаагч
		15	6.24.нислэгийн аюулгүй ажиллагааны хяналт хариуцсан байцаагч
		16	6.25.төмөр замын тээврийн улсын байцаагч
		17	6.27.улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч
		18	6.28.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хянан шалгагч
		19	6.31.санхүүгийн мэдээллийн улсын байцаагч

Дээрх хүснэгтээс үзэхэд, консулын эрх бүхий албан тушаалтан, олон нийтийн цагдаа, хилийн төлөөлөгч зэрэг эрх бүхий 12 төрлийн албан тушаалтны шийдвэрлэсэн хэргийг ЭХШ харьяалан шийдвэрлэдэг бол мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч, татварын улсын байцаагч, гаалийн байцаагч зэрэг эрх бүхий 19 төрлийн албан тушаалтны шалган шийдвэрлэсэн хэргийг ЗХШ харьяалан шийдвэрлэдэг байна.

ЭХШ болон ЗХШ-ээр зөрчлийн хэрэг хянан шийдвэрлэх журмыг ЗШШТХ болон ЗХШХШТХ мөн ЭХХШТХ-д тодорхойлсон байна. Өөрөөр хэлбэл шүүхийн харьяалал ямар байхаас хамаарч тухайн зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэх журам нь ялгаатай байна. Тодруулбал ЭХШ болох ЗХШ-ийн алинд нь харьяалагдахаас хамаарч зөрчлийн хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны гомдол гаргах болон гомдлыг шийдвэрлэх журам, хэрэг хянан шийдвэрлэх хугацаа, давж заалдах боломж нь дараах байдлаар байна.¹⁵

Хүснэгт 2. Шүүхээр зөрчил хянан шийдвэрлэх журам

	Эрүүгийн хэргийн шүүх	Захиргааны хэргийн шүүх
Гомдол гаргах журам	Шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор Эрүүгийн хэргийн шүүхэд Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмаар гомдол гаргана. Гомдол гаргахад УТХ төлөхгүй.	Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмаар гомдол гаргана: - Хуульд тусгайлан заасан бол УША хийгдсэн байхыг шаардана. - Гомдол гаргахад УТХ төлнө.
Гомдлыг шийдвэрлэх журам	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль, эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан нийтлэг журмыг удирдлага болгоно.	Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмаар шийдвэрлэнэ.
Хугацаа	Дүгнэлт, гомдлыг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор хэргийг хянан шийдвэрлэнэ. /ЗШШТХ-ийн 8 дугаар бүлэг/	Энэ төрлийн маргааныг захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх 30 хоногийн дотор хянан шийдвэрлэнэ. /ЗХШХШТХ-ийн 112 дугаар зүйл/
Давж заалдах	Зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэсэн давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэр шүүхийн эцсийн шийдвэр байна. /ЗШШТХ-д зааснаар/	Хяналтын шатны тогтоол шүүхийн эцсийн шийдвэр байх бөгөөд тогтоолд гомдол гаргахгүй /ЗХШХШТХ-д зааснаар/

Зөрчлийн хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь шүүхийн харьяаллаас хамаарч дээрх байдлаар ялгаатай байгаа учраас ийнхүү хуульчилсны үр дагаврыг үнэлэх, эрх зүйн зохицуулалтын хэрэгжилтийг судлахын тулд зөрчил хянан шийдвэрлэж буй шүүхийн онцлог нь ЗШША-тай уялдаж байгаа эсэхийг цааш дэлгэрүүлэн судлая.

¹⁵ Монгол улсын зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль /Сургагч багш нарт зориулсан гарын авлага/, ХЗҮХ хэвлэх үйлдвэр, 2017, 98 дахь тал.

1. Эрүүгийн хэргийн шүүх зөрчил шалган шийдвэрлэх нь

Эрүүгийн хэргийн шүүхээр зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа нь Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлд заасан ЗШША-ны харьяалал, 2.1 дүгээр зүйлд заасан зөрчил хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяалал зэрэг эрх зүйн хэм хэмжээгээр зохицуулагдаж байна.

Эрүүгийн хэргийн шүүх зөрчлийг хянан шийдвэрлэхдээ ЗШШТХ-ийн наймдугаар бүлэгт тодорхойлсон журмын дагуу хянан шийдвэрлэх бөгөөд тухайн зохицуулалтаас гадна ЭХШХШТХ-д заасан нийтлэг журмыг удирдлага болгоно.

Судалгааны явцад зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд эрүүгийн хэргийн шүүхийн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг эрх зүйн зохицуулалтаар нь хүснэгт хэлбэрт орууллаа.

Хүснэгт 3. Эрүүгийн хэргийн шүүхийн чиг үүрэг

Чиг үүрэг		Эрүүгийн хэргийн шүүх	Эрх зүйн зохицуулалт
1	Хуульд заасан зөрчлийг харьяаллын дагуу хянан шийдвэрлэх	Зөрчлийн тухай хуулийн 5.1 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг, 5.2 дугаар зүйл, 5.4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэг, 5.8 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэг, 5.13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 6.20 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэг, 6.26 дугаар зүйл, 8.6, 8.7, 10.5 дугаар зүйл, 14.7 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг, 15.3, 15.4, 15.5, 15.7, 15.12 дугаар зүйл, 17.1 дүгээр зүйлийн 7, 16 дахь хэсэг, 18.1, 18.2, 18.4 дэх заалт, 23 дахь хэсэгт заасан зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд шийтгэл оногдуулна	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэг
2	Хуульд заасан эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрт гаргасан гомдол, прокурорын дүгнэлтээр зөрчил хянан шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.8, 6.9, 6.13, 6.26, 6.29, 6.30 дахь заалтад заасан эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан, шийтгэлээс чөлөөлсөн шийдвэрт гаргасан оролцогчийн гомдол, прокурорын дүгнэлтээр анхан шатны журмаар, оролцогчийн гомдол, прокурорын эсэргүүцлээр давж заалдах шатны журмаар зөрчил хянан шийдвэрлэнэ.	З Ш Ш Т Х - ийн 2.1, 7.6 дугаар зүйл
3	Хуульд заасан харьяаллын дагуу эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтээр шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг ШШГ-ийн журмаар албадан гүйцэтгүүлэх эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт заасан зөрчлийг харьяаллын дагуу, энэ хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.8, 6.9, 6.13, 6.26, 6.29, 6.30 дахь заалтад заасан эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтийн дагуу	ЗШШТХ-ийн 7.5 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг
4	Эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтээр Зөрчлийн тухай хуульд заасан зарим төрлийн албадлагын арга хэмжээ оногдуулах эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт заасан зөрчлийг харьяаллын дагуу, энэ хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.8, 6.9, 6.13, 6.26, 6.29, 6.30 дахь заалтад заасан эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтийн дагуу Зөрчлийн тухай хуулийн 4.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг /зөрчил үйлдэхэд ашигласан тээврийн хэрэгсэл, уналгыг хураах/, 4.4 дүгээр зүйлд /албадан эмчлэх/ тус тус заасан албадлагын арга хэмжээ авах эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 7.3 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг
5	Саатуулах, эрх хязгаарлах арга хэмжээ авах	гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагчийн гаргасан хүсэлтээр холбогдогчийн хувийн байдлыг тогтоох, зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд саад учруулж болзошгүй бол эрүүгийн хэргийн шүүх тухайн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг саатуулах эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 5.2 дугаар зүйлийн 1.4 дэх хэсэг

Эрүүгийн хэргийн шүүх нь субъектив гэм буруугийн асуудлыг шийдвэрлэх онцлогтой, гэм буруутай этгээдэд тохирох хариуцлагыг оногдуулах чиг үүрэгтэй байдаг тул зөрчлийн хэргийг харьяалан шийдвэрлэх нь нэг талаараа зохистой байж болох юм. Гэхдээ шүүхийн харьяаллыг ЗШШТХ-д тогтоохдоо тухайн зөрчлийн хэргийг шалган шийдвэрлэсэн албан тушаалтнаас нь хамааруулж, консулын эрх бүхий албан тушаалтан, хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч, төрийн тусгай хамгаалалтын эрх бүхий ажилтан, аймаг, нийслэл, дүүргийн цэргийн штабын дарга, тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан, олон нийтийн цагдаа, цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч, ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч, гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч, хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч, хорих ангийн эрх бүхий албан тушаалтан, Авлигатай тэмцэх байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан нарын шийдвэрт гомдол гаргаж буй тохиолдолд эрүүгийн хэргийн шүүхэд хандахаар хуульчилсан нь учир дутагдалтай байх магадлалтай. Шүүхийн статистик болон прокурорын байгууллагын статистик мэдээллийг харвал зөрчлийн хэргийг зөвхөн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн тухай мэдээлэл байх бөгөөд 2021 оны эхний хагас жилийн байдлаар зөрчлийн хэрэг бүртгэлт явуулсан хэргийн 97.1 /737673 хэрэг/ хувийг цагдаагийн байгууллага шийдвэрлэсэн байна.¹⁶ Харин цагдаагийн байгууллагын шийдвэрлэсэн зөрчлийн талаарх тоо баримтыг авч үзвэл 2021 оны эхний хагас жилийн байдлаар 731604 зөрчил шийдвэрлэснээс, ердийн журмаар шийдвэрлэсэн 670436 зөрчил, Зөрчлийн хэрэг нээсэн болон хялбаршуулсан журмаар шалгасан 61168 зөрчил байна.¹⁷ Эдгээр тоон мэдээллийг харахад хоорондоо зөрүүтэй байдлаар байгаа нь учир дутагдалтай байна.

2. Захиргааны хэргийн шүүх зөрчил шалган шийдвэрлэх нь

Захиргааны зөрчил гаргасан тухай буюу зөрчилтэй хэргийг шийдвэрлэх явдал бол захиргааны хянан шийдвэрлэх ажиллагааны нэг хэсэг мөн.¹⁸ Захиргааны зөрчилтэй хэрэг шийдвэрлэх ажиллагааны явцад үүссэн харилцаа бол захиргааны процессын эрхийн харилцааны өвөрмөц хэсэг юм.¹⁹

Захиргааны хэргийн шүүхээр зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа нь Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлд заасан ЗШША-ны харьяалал, 2.1 дүгээр зүйлд заасан зөрчил хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяалал зэрэг эрх зүйн хэм хэмжээгээр зохицуулагдаж байна.

Захиргааны хэргийн шүүхээс зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааг хэрэгжүүлэх эрх зүйн зарчим зохицуулалтын тухайд:

1. Манай улсын хувьд зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны журмыг анх 1923 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн Засгийн газрын 18 дугаар хуралдаанаар баталсан “Цагдан цээрлүүлснийг зөрчигсөдийг яллах хууль”-иар тогтоож байсан уламжлалтай.²⁰

16 Прокурорын байгууллагын статистик, Зөрчлийн хэрэг бүртгэх ажиллагаанд тавих хяналтын ажлын тоон мэдээ, <http://prokuror.mn/blog/ME/4298>.

17 ЦЕГ-аас гаргасан статистик мэдээлэл, <https://information.police.gov.mn/resource/information/File/2021/07/05/sr1mq1b21m8jes6r/2021.06%20sar%20medee-Zurchil.sait.pdf>.

18 Б.Чимид, БНМАУ-ын захиргааны эрх, 1973, Улсын хэвлэлийн газар, 342 дахь тал.

19 Мөн тэнд, 339 дахь тал.

20 Ж.Долгосүрэн, Монгол Улсын захиргааны эрх зүй, УБ, 2000. 328 дахь тал.

2. Үүний дараа 1936 онд “Цагдан сэргийлэх байгууллагаас аливаа торгууль ногдуулах ба хураах журам”-ыг Засгийн газраас, 1952 онд “БНМАУ-ын аймаг, хот, сум, хороодын хөдөлмөрчдийн депутатуудын хурлууд ба тэдгээрийн гүйцэтгэх захиргаадаас заавал биелүүлэх шийдвэр гаргах, зөрчвөл захиргааны журмаар арга хэмжээ авах дүрэм”-ийг Сайд нарын зөвлөлийн тогтоолоор, 1973 онд “БНМАУ-ын сум, район, хороо, орон нутгийн хотын АДТ-ын гүйцэтгэх захиргааны дэргэдэх захиргааны комиссын дүрэм”-ийг Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн зарлигаар тус тус батлан мөрдүүлж байсан тухай доктор Д. Дашцэдэн “Монгол Улсын захиргааны эрх зүй” сурах бичигтээ тэмдэглэж үлдээжээ.²¹
3. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө мөрдөгдөж байсан Захиргааны хариуцлагын тухай хуулиар зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны журмыг тодорхойлж байсан байна.

2017 оны 07 дугаар сарын 01-нээс хүчин төгөлдөр болон мөрдөгдөж буй Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 2 дугаар бүлэгт Захиргааны хэргийн шүүх нь зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хэрэгжүүлэгч байхаар заасан ба тус хуулийн зохицуулалтын дагуу захиргааны хэргийн бүх шатны шүүхүүд нь зөрчилд шийтгэл ногдуулах эсэхийг шийдвэрлэх чиг үүрэгтэй бол захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх нь:

1. Эрх бүхий албан тушаалтнаас тогтоосон хугацаанд шийдвэрийг биелүүлээгүй бол шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх журмаар албадан гүйцэтгүүлэх эсэхийг шийдвэрлэх;
2. Эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл ногдуулсан болон шийтгэлээс чөлөөлсөн шийдвэрийг оролцогчдийн гомдол болон прокурорын дүгнэлтээр хянаана.
3. Зөрчилд шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 8-д “Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүхээр хэрэг, маргаан хянан шийдвэрлэх явцад Зөрчлийн тухай хуулийн 15.3, 15.4, 15.5, 15.7 дугаар зүйлд заасан зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд тухайн шүүх шийтгэл оногдуулна” гэж заасан.²²

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн найм болон есдүгээр бүлэгт эрүүгийн хэргийн шүүхийн зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагаа, түүний хугацаа, шүүхээс гарах шийдвэр, түүнд гомдол гаргах, шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх арга хэлбэр зэрэг процессыг зохицуулсан боловч эдгээр ажиллагаа нь захиргааны хэргийн шүүхийн хувьд хэрхэн хэрэгжих нь тодорхойгүй байна.²³

Хуулийн бүтцийг авч үзвэл, “Эрүүгийн хэргийн шүүхийн зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагаа” гэсэн нэртэй бүлэгт хамаарах зохицуулалтыг захиргааны хэргийн шүүх удирдлага болгох боломжгүй.²⁴

21 Ц.Мөнхзүл, Захиргааны хэргийн шүүхээс Зөрчил хянан шийдвэрлэх эрх зүйн зохицуулалт, хэрэгжилтийн зарим асуудал, Монголын төр эрх зүй сэтгүүл. УБ. 2020 №2 (95), 59 дэх тал.

22 Ц.Мөнхзүл, Захиргааны хэргийн шүүхээс Зөрчил хянан шийдвэрлэх эрх зүйн зохицуулалт, хэрэгжилтийн зарим асуудал, Монголын төр эрх зүй сэтгүүл. УБ. 2020 №2 (95), 59 дэх тал.

23 Мөн тэнд.

24 Мөн тэнд.

Мөн захиргааны хэргийн шүүхэд эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл ногдуулсан болон шийтгэлээс чөлөөлсөн шийдвэрийг оролцогчийн гомдол болон прокурорын дүгнэлтээр хянах процессыг Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу хэрэгжихээр зааснаас үүдэн тус эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрт үндсэндээ 5 удаа, тодруулбал, захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд, Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд, Монгол Улсын дээд шүүхийн хяналтын шатны захиргааны хэргийн шүүх хуралдаанд, Монгол Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчид тус тус гомдол гаргаж шийдвэрлүүлэх боломж бүрдсэн, энэ нь шүүхийн ажлын ачааллыг тодорхой хэмжээгээр нэмэгдүүлж байна.²⁵

Хүснэгт 4. Захиргааны хэргийн шүүхийн чиг үүрэг

Чиг үүрэг		Эрүүг Захиргааны хэргийн шүүх	Эрх зүйн зохицуулалт
1	Хуульд заасан зөрчлийг харьяаллын дагуу хянан шийдвэрлэх	Хэрэг маргаан хянан шийдвэрлэх явцад Зөрчлийн тухай хуулийн 15.3, 15.4, 15.5, 15.7, 15.32 дугаар зүйлд заасан зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд тухайн шүүх шийтгэл оногдуулна.	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг
2	Хуульд заасан эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрт гаргасан гомдол, прокурорын дүгнэлтээр зөрчил хянан шийдвэрлэх	Оролцогч энэ хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.7, 6.10, 6.11, 6.12, 6.14, 6.15, 6.16, 6.17, 6.18, 6.19, 6.20, 6.21, 6.22, 6.23, 6.24, 6.25, 6.27, 6.28, 6.31 дэх заалтад заасан эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан, шийтгэлээс чөлөөлсөн шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмаар гомдол гаргаж шийдвэрлүүлнэ.	ЗШШТХ-ийн 2.1 зүйлийн 2.1.2 дэхь хэсэг 7.6. д у г а р з ү й л и й н 7.6.2 дахь хэсэг
3	Хуульд заасан харьяаллын дагуу эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтээр шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг ШШГ-ийн журмаар албадан гүйцэтгүүлэх эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.7, 6.10, 6.11, 6.12, 6.14, 6.15, 6.16, 6.17, 6.18, 6.19, 6.20, 6.21, 6.22, 6.23, 6.24, 6.25, 6.27, 6.28, 6.31 дэх заалтад заасан эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтийн дагуу	ЗШШТХ-ийн 7.5 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг
4	Эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтээр Зөрчлийн тухай хуульд заасан зарим төрлийн албадлагын арга хэмжээ оногдуулах эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.7, 6.10, 6.11, 6.12, 6.14, 6.15, 6.16, 6.17, 6.18, 6.19, 6.20, 6.21, 6.22, 6.23, 6.24, 6.25, 6.27, 6.28, 6.31 дэх заалтад заасан эрх бүхий албан тушаалтны хүсэлтийн дагуу Зөрчлийн тухай хуулийн 4.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг /зөрчил үйлдэхэд ашигласан тээврийн хэрэгсэл, уналгыг хураах/, 4.4 дүгээр зүйлд /албадан эмчлэх/ тус тус заасан албадлагын арга хэмжээ авах эсэхийг шийдвэрлэх	ЗШШТХ-ийн 7.3 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг

Эрх зүйт төрийн суурь зарчмаар бол захиргааны байгууллагын шийдвэрийг захиргааны хэргийн шүүхээс хянан шийдвэрлэх; эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан гэмт хэргийн шинжийг хэлбэрийн төдий агуулсан боловч тухайн этгээдийн хувийн байдал, үйлдэл, эс үйлдэхүйн нийгмийн аюулын хор хэмжээ нь эрүүгийн хуулиар хамгаалагдсан эрх ашигт бодит хохирол, хор уршиг нь гэмт хэрэгт тооцогдохгүй зөрчилд өөрөөр хэлбэл зөрчлийн тухай хуульд заасан эрүүгийн шинжтэй зөрчлийг эрүүгийн хэргийн шүүхээс хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд бүрэн нийцэх учиртай.

25 Мөн тэнд.

Өөрөөр хэлбэл, Зөрчлийн тухай хуульд заасан захиргааны эрх зүйн шинжтэй зөрчлийг захиргааны хэргийн шүүх, эрүүгийн эрх зүйн шинжтэй зөрчлийг эрүүгийн хэргийн шүүхэд харьяалуулан шийдвэрлэх нь ёстой.

Гэвч Зөрчил шалган шийдвэрлэх хуулийн зохицуулалтаас үзвэл нэг төрлийн зөрчлийг хоёр өөр төрлийн албан тушаалтан шалган шийдвэрлэх эрхтэй байх бөгөөд ямар албан тушаалтан шалган шийдвэрлэснээс хамаараад тухайн зөрчлийн хэрэг нь эрүүгийн хэргийн шүүх эсвэл захиргааны хэргийн шүүхэд харьяалагдах боломжтой байна. Үүнээс нэг төрлийн зөрчилд хоёр өөр төрлийн шалган шийдвэрлэх ажиллагаа явагдах үр дагавартай байна. Мөн эрүүгийн эрх зүйн харилцаанд хамаарахгүй байж болохуйц зөрчлийн хэргийг эрүүгийн хэргийн шүүхэд харьяалуулан шийдвэрлэх үр дагавартай /Дэлгэрэнгүйг хавсралт 1-ээс үзнэ үү/. Эсрэгээрээ мөн эрүүгийн эрх зүйн харилцаанд хамаарч болохуйц зөрчлийн хэргийг эрүүгийн хэргийн шүүхэд харьяалуулан шийдвэрлэх үр дагаврыг зөрчлийн хэргийн шүүхэд харьяалуулсан харагддаг. Тодруулбал, ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 8-д заасны даагуу захиргааны хэргийн шүүхд ЗТХ-ийн 15.4-д заасан “Шүүгчийн хэрэг, маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа явуулахад аливаа хэлбэрээр нөлөөлөх, доромжлох, халдах, эсэргүүцэхийг оролдсон, эсхүл шүүх, шүүгчийн аюулгүй байдлын журам зөрчих” буюу шүүгчийн хараат бус байдалд нөлөөлөхийг оролдох зөрчлийг харьяалуулан шийдвэрлэхээр заасан.

Захиргааны хэргийн шүүхийн хяналтын объект нь хууль тогтоомжоор эрх олгогдсон захиргааны байгууллагын зөвхөн нийтийн эрх зүйн хүрээнд гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой шийдвэр, үйл ажиллагаа байдаг. Иймд захиргааны хэргийн шүүхээс шийтгэл оногдуулах эсэхийг шийдвэрлэхээр заасан шүүгчийн хараат бус байдал нөлөөлөхийг оролдох зөрчлийн субъект нь заавал хэргийн эсхүл хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны оролцогч байхыг шаардахгүй дурын этгээд байх боломжтойн дээр субъектив талын элемент нь гэм буруугийн санаатай хэлбэрээр илэрч байх тул энэхүү зөрчлийг хянан шийдвэрлэх эрх хэмжээ тухайн шүүгчийн харьяалагдаж буй шүүхэд бус эрүүгийн хэргийн шүүхийн харьяалалд байх нь илүү оновчтой байх тухай Нийслэл дэх захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгч Ц.Мөнхзул, “Захиргааны хэргийн шүүхээс зөрчил хянан шийдвэрлэх эрх зүйн зохицуулалт, хэрэгжилтийн зарим асуудал” эрдэм шинжилгээний өгүүлэлдээ дурдсан байдаг.

3. Зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагаан дахь харьяаллын давхардал

Зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг тогтоохдоо ЗШШТХ-ийн 2.1 дүгээр зүйлд зааснаар хэргийг шалган шийдвэрлэх албан тушаалтнаас нь хамааруулсан байна. Харин зөрчлийн хэргийг шалган шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтанд хамаарах зөрчлийг ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлд тусгасан. Ийнхүү хэргийг шалган шийдвэрлэх албан тушаалтанд зөрчлийг харьяалуулахдаа хэд хэдэн албан тушаалтанд тухайн зөрчлийг шалгах эрх олгосон буюу харьяаллын давхардал үүссэн байна. Тодруулбал, Зөрчлийн тухай хуулийн тусгай ангид заасан дараах зөрчлүүдэд шүүхийн харьяаллын давхардал үүссэн байна.

5 дугаар бүлэг:

5.6 дугаар зүйл /Хууль бусаар зэвсэг эзэмших/,

5.10 дугаар зүйл /Үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэх болон терроризмтой тэмцэх тухай хууль зөрчих/,

- 5.11 дүгээр зүйл /Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль зөрчих/,
5.12 дугаар зүйл /Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль зөрчих/,
5.13 дугаар зүйл /Гамшгаас хамгаалах тухай хууль зөрчих/,
5.18 дугаар зүйл /Онц байдлын тухай хууль зөрчих/,
6 дугаар бүлэг:
6.5 дугаар зүйл /Архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хууль зөрчих/,
6.6 дугаар зүйл /Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль зөрчих/,
6.10 дугаар зүйл /Донорын тухай хууль зөрчих/,
6.18 дугаар зүйл /Садар самуун явдалтай тэмцэх тухай хууль зөрчих/,
6.20 дугаар зүйл /Хүүхдийн эрхийг зөрчих/,
6.24 дүгээр зүйл /Агаарын бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх/,
6.26 дугаар зүйл /Бэлгийн дарамт учруулах/,
7 дугаар бүлэг:
7.3 дугаар зүйл /Ховордсон амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийн гадаад худалдааг зохицуулах тухай хууль зөрчих/,
7.15 дугаар зүйл /Усны тухай хууль зөрчих/,
10 дугаар бүлэг:
10.8 дугаар зүйл /Аж ахуйн үйл ажиллагааны нууцад халдах/,
11 дүгээр бүлэг:
11.7 дугаар зүйл /Төрийн бус байгууллагын тухай хууль зөрчих/,
11.15 дугаар зүйл /Жолоочийн даатгалын тухай хууль зөрчих/,
11.29 дүгээр зүйл /Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих/,
13 дугаар бүлэг:
13.5 дугаар зүйл /Мал, махны үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ эрхлэх журам зөрчих/,
14 дүгээр бүлэг:
14.1 дүгээр зүйл /Харилцаа холбооны тухай хууль зөрчих/,
14.3 дугаар зүйл /Шуудангийн тухай хууль зөрчих/,
14.4 дүгээр зүйл /Авто замын тухай хууль зөрчих/,
14.5 дугаар зүйл /Авто зам, замын байгууламж, тэмдэг, тэмдэглэлийг гэмтээх, өөрчлөх, бохирдуулах/,
14.6 дугаар зүйл /Автотээврийн тухай хууль зөрчих/,
16 дугаар бүлэг:
16.1 дүгээр зүйл /Монгол Улсын хилийн тухай хууль зөрчих/,
16.4 дүгээр зүйл /Чөлөөт бүсийн тухай хууль зөрчих/

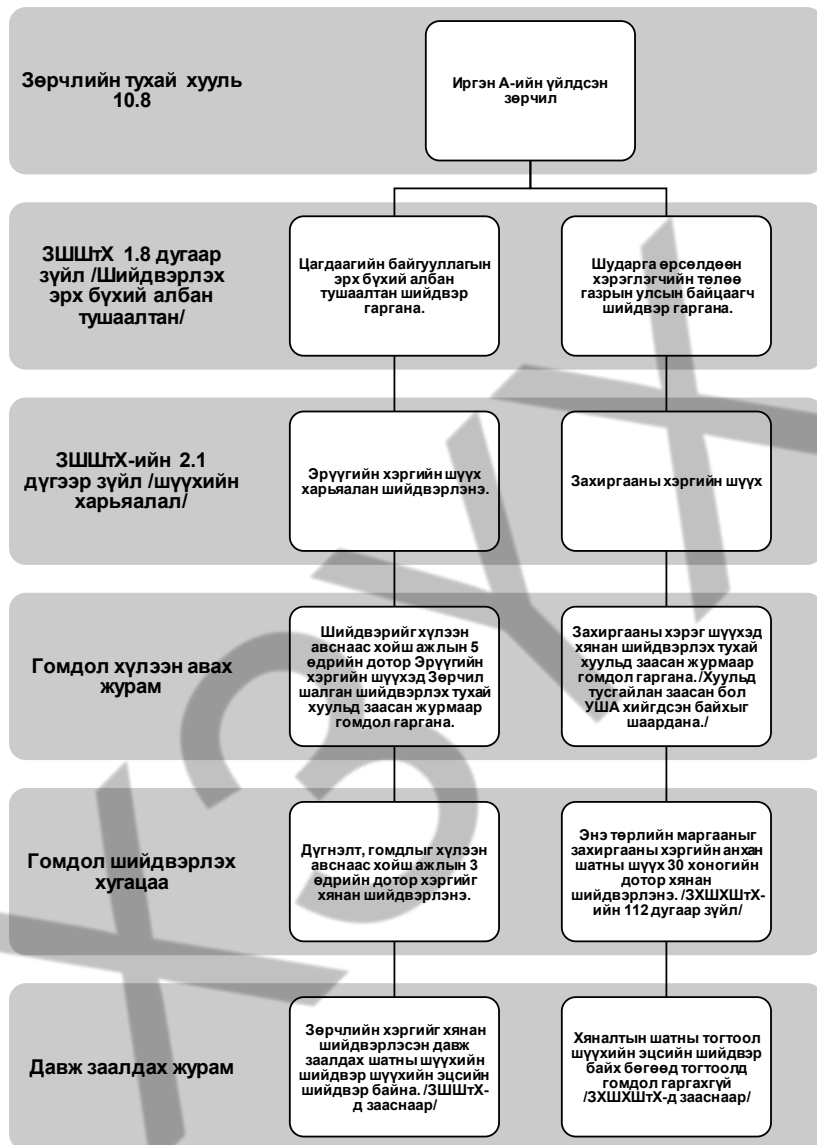
Дээр дурдсан зөрчлийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг тогтоохдоо шалган шийдвэрлэсэн албан тушаалтнаас хамааран тухайн зөрчлийг шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллын давхардлыг үүсгэж байна.

Тухайлбал, Зөрчлийн тухай хуулийн 10.8 дугаар зүйлд тусгасан “Аж ахуйн үйл ажиллагааны нууцад халдах” зөрчлийг шалган шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтан нь ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.8 дугаар зүйлд зааснаар цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан, 6.16 дугаар зүйлд зааснаар шударга өрсөлдөөн хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч нар байна. Дээрх албан тушаалтнуудын шүүхийн харьяалал нь өөр өөр буюу цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтны шалгасан зөрчлийн хэргийг ЭХШ, шударга өрсөлдөөн хэрэглэгчийн төлөө газрын байцаагчийн шалгасан зөрчлийн хэргийг ЗХШ хянан шийдвэрлэхээр байна. Үүнээс үүдэн хэрэг хянан шийдвэрлэж буй шүүхээс хамаарч тухайн зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэх журам нь өөр байна. Өөрөөр хэлбэл, зөрчил шалган шийдвэрлэсэн албан тушаалтнаас хамаарч ижил төрлийн зөрчлийн хэргийг шүүхээр шийдвэрлэх журам ялгаатайгаар хуульчилснаас үүдэн Монгол Улсын үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйлд тусгасан хүн бүр хууль шүүхийн өмнө эрх тэгш байх зарчим алдагдаж байна.

Зөрчлийн тухай хуулийн 10.8 дугаар зүйлд зааснаар “Аж ахуйн нэгж, байгууллага, банк, санхүүгийн үйл ажиллагааны нууцад хамаарах мэдээ, баримтыг хариуцсан ажилтан, албан тушаалтан, эсхүл хууль ёсны дагуу танилцсан этгээд, эсхүл уг мэдээ, баримтыг хууль бусаар олж авсан этгээд ашигласан, эсхүл бусдад тараасан, задруулсан бол хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно” хэмээн зөрчлийг тодорхойлж хариуцлага хүлээлгэхээр заасан.

Өөрөөр хэлбэл, аж ахуйн нэгж, байгууллага, банк, санхүүгийн үйл ажиллагааны нууцад хамаарах мэдээ, баримтыг ашигласан, эсхүл бусдад тараасан, задруулсан үйлдлийг хийснээрээ зөрчил үйлдсэнд тооцогдох эрх зүйн үр дагавар үүсэхээр байна.

Хэрвээ Иргэн “А” нь дээр дурдсан зөрчлийг үйлдсэн тохиолдолд Зөрчлийг шалгах эрх бүхий албан тушаалтнаас хамааран иргэн “А”-ын үйлдсэн зөрчлийг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны шүүхийн харьяалал ялгаатай байх бөгөөд үүнээс үүсэх үр дагавар, тэдгээрийн ялгаатай байдлын талаар дараах схемээр авч үзье.

Бүдүүвч 2. Зөрчил хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллын давхардал**4. Зөрчил шалган шийдвэрлэсэн шүүхийн статистик**

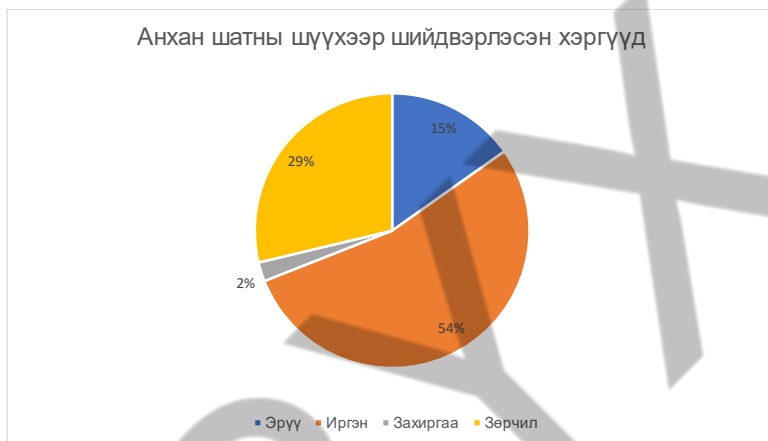
Зөрчлийн хэргийг эрүүгийн болон захиргааны хэргийн шүүх нь хэрхэн харьяалан шийдвэрлэх тухай эрх зүйн хэм хэмжээ болон онолын үзэл баримтлал, судлаачдын байр суурийг өмнөх хэсэгт авч үзсэн билээ. Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны талаар шүүхийн практикийг судлахын тулд 2021 оны эхний хагас жилийн статистик²⁶ мэдээлэлтэй танилцлаа.

26 Монгол Улсын шүүхийн 2021 оны эхний хагас жилийн шүүн таслах ажиллагааны нэгдсэн дүн мэдээ, https://www.judcouncil.mn/site/news_full/11367.

Анхан шатны шүүхийн статистик мэдээлэл

Анхан шатны шүүх 2021 оны эхний хагас жилд эрүүгийн 5824 хэрэг, иргэний 20602 хэрэг, захиргааны 864 хэрэг нийт 27290 хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэж, 10999 зөрчлийн хэрэгт шийтгэл оногдуулж, 782 хүнийг хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллаж, хяналт тогтоох болон ялаас чөлөөлж, 639 хүнд цагдан хорих арга хэмжээ авч, 972 хүний цагдан хорих хугацаа сунгажээ.

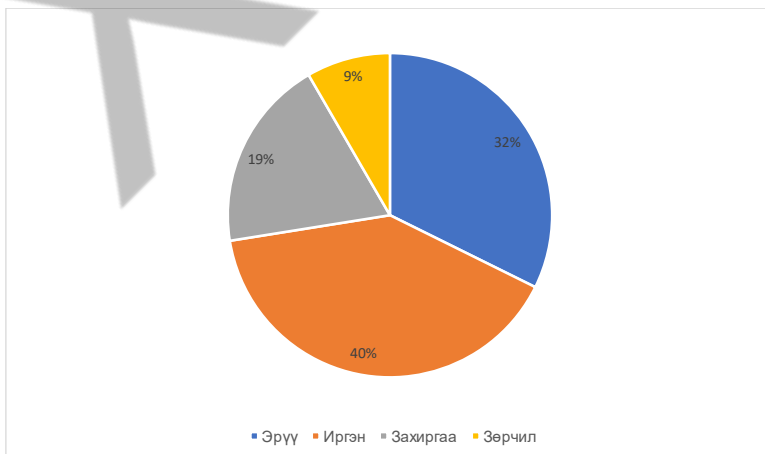
График 1. Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг

Давж заалдах шатны шүүхийн статистик мэдээлэл

Давж заалдах шатны шүүх 2021 оны хагас жилд эрүүгийн 1113, зөрчлийн 288 хэрэг, иргэний 1383, захиргааны 660 хэрэг, нийт 3444 хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэжээ.

График 2. Давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн хэрэг

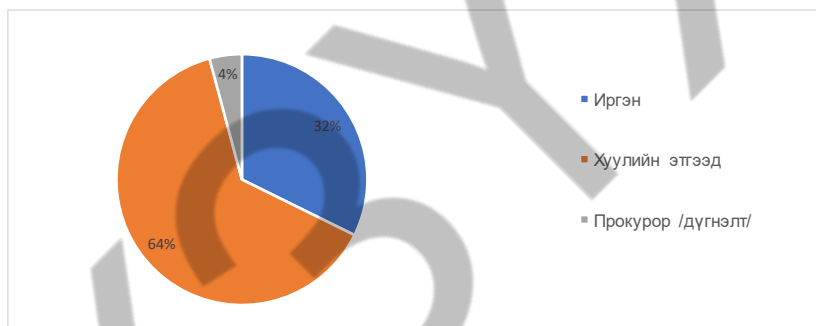
Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхээс нийт 252 зөрчлийн хэргийг хүлээн авснаас 228 зөрчлийг давж заалдах шатны журмаар хянан шийдвэрлэж 114 зөрчлийн хэрэгт буюу 50.0 хувьд нь анхан шатны шүүхийн шүүгчийн шийдвэрийг хэвээр үлдээж, 59 зөрчлийн хэрэгт буюу 25.6 хувьд нь өөрчлөлт оруулж, 55 зөрчлийн хэрэгт буюу 24.1 хувьд нь хүчингүй болгож тус тус шийдвэрлэсэн байна.

Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх 60 зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэсэн бөгөөд 32 зөрчлийн хэргийг хэвээр үлдээж, 18 зөрчлийн хэрэгт өөрчлөлт оруулж, 10 зөрчлийн хэргийг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн байна.

Шүүхийн шийдвэрийн цахим сангаас түүвэрлэсэн статистик

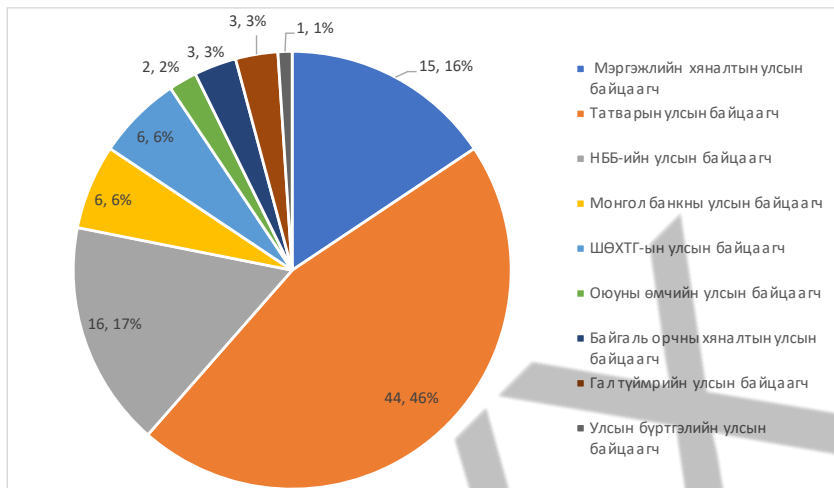
Шүүхийн тайланд тусгагдсан статистикийн мэдээлэлд захиргааны хэргийн шүүхээр зөрчлийн хэргийг шийдвэрлэсэн талаар тусгасан байх боловч хангалттай тодорхой мэдээлэл байгаагүй тул шүүхийн шийдвэрийн цахим сан дахь шийтгэлийн хуудастай холбогдох захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 96 шийдвэрүүдийг гомдол гаргагч болон хариуцагчаар ангилвал:

График 3. ЗХАШШ-д зөрчлийн хэргээр гомдол гаргасан байдал

Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээр шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгох гомдлын шаардлага бүхий 96 хэргээс 31 хэрэгт буюу 32 хувь нь иргэн, 61 буюу 64 хувь нь хуулийн этгээдийн гаргасан гомдлоор үүссэн байсан бол прокурорын дүгнэлтээр 4 хэрэг буюу 4 хувь нь захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдсэн байна.

ЗХАШШ-ийн шийдвэрүүдээс үзэхэд хариуцагчаар татварын байцаагч оролцсон маргаан 44,47 хувь буюу хамгийн өндөр хувийг эзэлж байна.

График 4. ЗХАШШ-д зөрчлийн хэрэгт хариуцагчаар татагдсан байдал

Эдгээрийн тоон мэдээллийг хүснэгтээр үзвэл:

Д/д	Хэрэгт оролцогч эрх бүхий албан тушаалтны нэр	Хамаарах шийдвэрийн тоо
1	Мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	15
2	Татварын улсын байцаагч	44
3	НББ-ийн улсын байцаагч	16
4	Монгол банкны улсын байцаагч	6
5	ШӨХТГ-ын улсын байцаагч	6
6	Оюуны өмчийн улсын байцаагч	2
7	Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч	3
8	Гал түймрийн улсын байцаагч	3
9	Улсын бүртгэлийн улсын байцаагч	1

Зөрчлийн хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэрийг шүүхийн шийдвэрийн цахим санд байршуулаагүйгээс үүдэн эрүүгийн хэргийн шүүх болон захиргааны хэргийн шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг маргааны талаарх тоо баримт цуглуулах, дүн шинжилгээ хийхэд хүндрэлтэй байлаа. Цаашид эдгээр шүүхийн харьяалан шийдвэрлэсэн хэргүүдийн шийдвэрийг шүүхийн шийдвэрийн цахим санд төвлөрүүлснээр хэргийн шийдвэрлэлт, ач холбогдол, шүүхийн харьяаллын талаар дүгнэхэд тустай байна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ГАДААДЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

Уг бүлгээр манай улстай ижил Эх газрын эрх зүйн бүлд хамаарах эрх зүйн тогтолцоотой орон болох Бүгд найрамдах Болгар улс, ХБНГУ болон ОХУ-ыг сонгон тэдгээрийн зөрчлийн талаарх зохицуулалтыг харьцуулан судлахыг зорилоо.

1. Бүгд Найрамдах Болгар улсын эрх зүйн зохицуулалт

Захиргааны зөрчилтэй холбогдсон харилцааг 1969 онд батлагдсан Захиргааны зөрчил ба хариуцлагын тухай хуулиар (Law for Administrative offences and sanctions)²⁷ зохицуулдаг бөгөөд уг хуулийн 6 дугаар зүйлд зааснаар “Захиргааны зөрчил гэж захиргааны эрх зүйн хуульд хариуцлага хүлээлгэхээр заасан захиргааны байгууллагын шийдвэрийг зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхгүйг хэлнэ” хэмээн тодорхойлжээ. Захиргааны зөрчилд хариуцлага тооцохдоо зөрчлийн хэрэг үүсгэсний дараа прокурорт хүргүүлнэ (Art 33). Зөрчлийн хэргийг шалган шийдвэрлэх албан тушаалтнууд нь тухайн хуулийн 47 дугаар зүйлд зааснаар тодорхойлогдох бөгөөд эдгээрт захиргааны байгууллага, нутгийн удирдлагын байгууллагын удирдах албан тушаалтан, холбогдох хууль тогтоомжид зааснаар эрх олгогдсон албан тушаалтан, шүүх болон прокурор гэх мэт байгууллагын гэх мэт албан тушаалтан хамаарч байна. Тус хуулийн 59 дүгээр зүйлд зөрчилд хариуцлага тооцсон шийдвэрт гомдол гаргах эрхийг хуульчилжээ. Зөрчлийн хэргийг харьяалан шийдвэрлэх шүүх нь захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх байх бөгөөд Захиргааны хэргийн дээд шатны шүүхийн шийдвэр нь эцсийнх байна (regional court – district court- Supreme Administrative court).

2. ХБНГУ-ын эрх зүйн зохицуулалт

ХБНГУ-д зөрчлийг захиргааны зөрчил хэмээн тодорхойлсон бөгөөд Захиргааны зөрчлийн тухай хууль (Act on Regulatory Offences, Gesetz über Ordnungswidrigkeiten)²⁸-аар зохицуулах бөгөөд тус хуульд зааснаар зөрчил гэдэг нь “Хуульд хариуцлага хүлээлгэхээр тогтоосон хууль бус, гэм буруутай үйлдлийг хэлнэ.” хэмээн тодорхойлсон байна.

Шүүхийн тогтолцооны хувьд ХБНГУ-д ердийн болон тусгай шүүх хэмээн ангилдаг. Ердийн шүүх нь иргэний болон эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэдэг бол тусгай шүүхэд захиргааны, татварын, хөдөлмөрийн, нийгмийн шүүхүүд хамаардаг.

Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд эрүүгийн шүүхийн оролцоо байдаг ч зорилго, материаллаг болон процессын хууль, зарчим, эрх зүйн үр дагавраар эрүүгийн эрх зүйгээс асар том ялгаатай байна.²⁹ Зөрчлийг шалгахдаа Захиргааны зөрчлийн тухай хуулийн 36 дугаар зүйлд зааснаар эрх бүхий албан тушаалтан шийтгэл оногдуулах бөгөөд цагдаагийн байгууллага зөвхөн эрүүгийн зөрчил буюу гэмт хэргийг илрүүлэх, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулдаг. Хэрвээ цагдаагийн байгууллага захиргааны зөрчлийг илрүүлсэн тохиолдолд шийдвэр гаргах эрх

27 “Law for the administrative offences and sanctions” <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=52848b4c4>.

28 Act on Regulatory offences https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_owig/englisch_owig.pdf.

29 С.Асланбек, “Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа ба прокурорын хяналт”, <https://legaldata.mn/buteel/pdf?id=804>.

бүхий албан тушаалтанд шилжүүлдэг байна.³⁰ Зөрчилд хариуцлага оногдуулсан шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд шүүхэд хандах эрх нээлттэй байх бөгөөд ХБНГУ-ын Зөрчлийн тухай хуулийн 67 дугаар зүйлд зааснаар шийдвэр гарснаас хойш 14 хоногийн дотор шүүхэд хандах бөгөөд 68 дугаар зүйлд зааснаар орон нутгийн шүүх буюу Local court нь тухайн хэргийг харьяалан шийдвэрлэнэ /Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх хуульд заасан журмыг баримтална/.

3. ОХУ-ын эрх зүйн зохицуулалт

ОХУ-ын зөрчлийн тухай хууль (Code of Administrative offences of the Russian Federation, Кодекс российской федерации Об административных правонарушениях)-д захиргааны зөрчлийг тодорхойлсон байх бөгөөд захиргааны зөрчил гэдэг нь тус хууль болон бусад хуульд захиргааны хариуцлага хүлээлгэхээр заасан хүн, хуулийн этгээдийн гэм буруутай, хууль зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхүйг хэлнэ.³¹ ОХУ-ын Захиргааны зөрчлийн тухай хуулийн 28.3 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар 86 эрх бүхий албан тушаалтан зөрчлийн хэрэг хянан шийдвэрлэхээр заажээ. Энэ нь манай улсын зөрчлийн хэрэг хянан шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтны харьяалалтай төстэй байдлаар хуульчлагдсан байна. Зөрчилд хариуцлага ногдуулсан талаарх шийдвэрийг давж заалдах эрхийг мөн хуульчилсан бөгөөд ОХУ-ын Захиргааны зөрчлийн тухай хуулийн 30.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар шүүгчийн шийдвэрт давж заалдах шатны шүүхэд, хамтын байгууллага (коллегиальный орган)-аас гаргасан шийдвэрт тухайн байгууллагын оршин байгаа газрын шүүхэд³², захиргааны шийдвэр гаргах эрх бүхий албан тушаалтны дээд шатны харьяалан удирдах албан тушаалтанд, бусад байгууллага шийдвэрлэсэн тохиолдолд хуульд зааснаар дүүргийн шүүхэд тус тус харьяалан шийдвэрлүүлэхээр заажээ.

30 Захиргааны зөрчлийн тухай хууль "Gesetz über Ordnungswidrigkeiten", 53 дугаар зүйл.

31 ОХУ-ын Захиргааны хариуцлагын тухай хууль, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/.

32 Нутаг дэвсгэрийн харьяаллаар тухайн байгууллагын оршин байгаа газрын шүүхэд нэхэмжлэл гаргана хэмээн хуульчилжээ.

ДҮГНЭЛТ

Өдгөө хэрэгжиж буй зөрчлийн тухай хуулийн зохицуулалт болон зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн зохицуулалтад дүгнэлт хийвэл:

1. ЗШШТХ-ийн 2.1 дүгээр зүйлд зааснаар албан тушаалтнаар нь шүүхийн харьяаллыг тогтоосон байна./Хүснэгт 1-ийг харна уу/
2. Мөн тус хуулийн 1.8 дугаар зүйлд зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий 32 албан тушаалтны харьяалан шийдвэрлэх маргааныг Зөрчлийн тухай хуулийн тусгай ангид заасан зөрчилд тооцогдох хэргүүдээр харьяалуулсан байна. Ийнхүү хэргийг хянан шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтнуудын хэргийн харьяаллыг тогтоохдоо хэд хэдэн албан тушаалтанд давхар харьяалуулсан нөхцөл байдал бий болжээ. Тухайлбал, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.10 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасан зөрчлийг ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт зааснаар 6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан, 6.18. Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч, 6.19.Монголбанкны хянан шалгагч, 6.31.санхүүгийн мэдээллийн улсын байцаагч нар тус тус харьяалан шийдвэрлэхээр байна. /Дэлгэрэнгүйг хавсралт 1-ээс харна уу/.
3. Хэргийг хянан шийдвэрлэх албан хаагчийн давхардсан харьяаллаас үүдэн ижил төрлийн зөрчлийг өөр өөр албан тушаалтан хянан шийдвэрлэсэн тохиолдолд Эрүүгийн хэргийн шүүх болон Захиргааны хэргийн шүүхийн аль аль нь тухай зөрчлийг шийдвэрлэхээр нөхцөл бий болж байна. Өөрөөр хэлбэл, Монгол улсын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан “Хүн бүр хууль шүүхийн өмнө эрх тэгш байх зарчим” алдагдсан байна.
4. Дээрх зөрүүтэй байдлаас үүдэн, ижил төрлийн зөрчил үйлдсэн хүн нь тухайн зөрчилд хэрэг бүртгэлт явуулсан албан тушаалтнаас хамааран шүүхэд хандахад шүүхийн харьяалал өөрчдөгдөх боломжтой буюу хэд хэдэн асуудал тулгарч байна.
 - a. Шүүхийн үйл ажиллагааны журам - Эрүүгийн хэргийн шүүх зөрчлийг шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэр эцсийн байдаг бол захиргааны хэргийн шүүх зөрчил хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь ердийн журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэхээс хугацааны хувьд л өөр болохоос биш давж заалдах, хяналтын журмаар гомдол гаргах эрх нээлттэй байна. Өөрөөр хэлбэл, эрүүгийн хэргийн шүүхээр зөрчлийн хэргийг шийдвэрлэхэд 2 шатны шүүхээр явах боломжтой бол захиргааны хэргийн шүүхээр зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэхэд дээд шатны албан тушаалтанд хандах, УДШ-д гомдол гаргах буюу 3 шатны шүүхээр явах боломжтой байна.
 - b. Улсын тэмдэгтийн хураамж – Эрүүгийн хэргийн шүүхэд хандахад УТХ төлдөггүй бол Захиргааны хэргийн шүүхэд хандахад УТХ төлдөг.
 - c. Хэрэг хянан шийдвэрлэх хугацаа – Эрүүгийн хэргийн шүүхээр хэрэг хянан шийдвэрлэх хугацаа ЗШШТХ-д зааснаар гомдлыг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 хоногийн дотор шийдвэрлэдэг бол Захиргааны хэргийн шүүхээр хэрэг хянан шийдвэрлэх хугацаа нь ЗХШХШТХ-д зааснаар тусгай ажиллагааны журмаар 30 хоног байна.

САНАЛ

Дүгнэлтэд дурдсан зөрүүтэй нөхцөл байдлыг залруулахын тулд дараах саналыг дэвшүүлж байна.

1. Зөрчил хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг илүү боловсронгуй байдлаар хуульчлах,
 - хэргийг хянан шийдвэрлэх шүүхийн харьяаллыг тухайн зөрчлийг шалган шийдвэрлэсэн албан хаагчаар бус, зөрчлийн тухай хуульд заасан зөрчлийн онцлогоос хамааруулан харьяалуулах, /жишээ нь зөрчлийн тухай хуулийн 10.8 дугаар зүйлд заасан зөрчлийг зөвхөн нэг шүүх нь харьяалан шийдвэрлэдэг байхаар хуульчлах/
 - эсхүл эрүүгийн хэргийн шүүх, захиргааны хэргийн шүүх аль аль нь зөрчлийг хянан шийдвэрлэх бус аль нэг шүүх нь зөрчлийг харьяалан шийдвэрлэдэг байх замаар харьяаллын асуудлыг шийдвэрлэх,
2. Зөрчлийн хэргийг шүүхээр хянан шийдвэрлэхдээ нэгдсэн байдлаар шүүхийн үйл ажиллагааны журмыг тогтоох,
 - гомдол гаргах журам,
 - хэрэг хянан шийдвэрлэх хугацаа,
 - улсын тэмдэгтийн хураамж төлөх зэрэг асуудлыг ижил байдлаар зохицуулах шаардлагатай байна. Өөрөөр хэлбэл, Эрүүгийн хэргийн шүүх зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэхдээ ЭХХШтХ-д заасан нийтлэг журмаас гадна ЗШШтХ-ийн наймдугаар бүлэгт заасан зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны журмыг баримталдаг бол Захиргааны хэргийн шүүх зөвхөн ЗХШХШтХ-д заасан журмыг баримталж байгаа нь дээрх шүүхүүдийн зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны хувьд ялгаатай байдлыг үүсгэж байна.
3. ЗШШтХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасан албан тушаалтны шийдвэрлэх хэргийн харьяаллыг давхардуулалгүйгээр хуульчлах нь оновчтой байна.

НОМ ЗҮЙ

Хууль тогтоомж

1. Монгол улсын үндсэн хууль (1992)
2. Зөрчлийн тухай хууль (2017)
3. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль (2017)
4. Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль (2016)

Монгол хэл дээрх эх сурвалж

1. Б.Чимид, БНМАУ-ын захиргааны эрх, 1973
2. Ж.Долгорсүрэн, Монгол Улсын захиргааны эрх зүйн удиртгал, 2006
3. П.Одгэрэл, Захиргааны эрх зүй ерөнхий анги 2016
4. Ж.Долгорсүрэн, Монгол Улсын захиргааны эрх зүй ба процессын ажиллагаа, 2001
5. Захиргааны хэргийн харьяалал №2, 2005
6. С.Нарангэрэл Эрх зүйн эх толь бичиг, 2021
7. Т.Золбоо, Эрүүгийн эрх зүй ерөнхий анги: Гэмт хэргийн бүтээц, 2018
8. Б. Чимид, Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал: Хүний эрх, шүүх эрх мэдэл, УБ хот, 2004 он
9. Монгол улсын зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль /Сургагч багш нарт зориулсан гарын авлага/, ХЗҮХ хэвлэх үйлдвэр, 2017
10. А. Эрдэнэцогт, Монгол Улсын Захиргааны процессын эрх зүй, 2014

Эрдэм шинжилгээний өгүүлэл

1. С.Асланбек “Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа ба прокурорын хяналт” <https://legaldata.mn/buteel/pdf?id=804>
2. Ц.Цогт “Захиргааны хариуцлага” ба “эрүүгийн хариуцлага” (англо-саксоны эрх зүйн системн жишээ <https://legaldata.mn/b/395>)
3. Д.Сүнжид “Захиргааны ерөнхий хууль, захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан шүүхийн хяналтын үзэл баримтлал” [HTTPS://LEGALDATA.MN/BUTEEL/PDF?ID=728](https://LEGALDATA.MN/BUTEEL/PDF?ID=728)
4. З.Ганзориг, Зөрчлийн хэргийг захиргааны хэргийн шүүхэд анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэхэд анхаарвал зохих зарим асуудал, «Монголын төр, эрх зүй сэтгүүл» (2020 №1, 94), 39-60 дахь тал
5. Ц.Цогт, Захиргааны процессын эрх зүйн шинэчлэл: захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зорилго ба хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны төрөл, <https://legaldata.mn/b/119>
6. Ц.Цогт, Захиргааны эрх зүй дэх “хууч хамаарал” буюу прокурорын хяналт, “Эрх зүй сэтгүүл” (2018, 11-р сар)
7. Т.Мөнх-Эрдэнэ, Х.Баттулга, Зөрчлийн тухай хууль (шинэчилсэн найруулга) болон Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн төсөлд өгөх санал, зөвлөмж, <http://legaldata.mn/b/177>.

Судалгааны тайлан

1. ХЗҮХ Захиргааны хариуцлагын тухай хуультай холбоотой судалгаа 2004 он <https://legaldata.mn/b/230>
2. ХЗҮХ Монгол улсын эрүүгийн болон захиргааны хариуцлагын тухай хууль тогтоомжийг харьцуулан судлах нь 2007 он <https://legaldata.mn/b/247>

Гадаад эх сурвалж

1. Бүгд найрамдах Болгар улсын захиргааны зөрчлийн тухай хууль
2. ХБНГУ-ын захиргааны зөрчлийн тухай хууль
3. ОХУ-ын захиргааны зөрчлийн тухай хууль

Хавсралт 1. Зөрчил хянан шийдвэрлэх харьяалал

Доорх хүснэгтэд:

- Эрүүгийн хэргийн шүүхээр харьяалан шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтныг – налуу байдлаар,
- Захиргааны хэргийн шүүхээр харьяалан шийдвэрлэх эрх бүхий албан тушаалтныг – тодруулсан байдлаар,
- Харьяалал давхцсан зөрчлийн хэргийн зүйл, хэсгийг – доогуур зураастай хэлбэрээр тус тус тэмдэглэв.

5.1 дүгээр зүйл 1 дэхь хэсэг	6.6.олон нийтийн цагдаа			6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч
5.5 дугаар зүйл	6.6.олон нийтийн цагдаа			6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч
5.6 дугаар зүйл	5.6 дугаар зүйл 7 дахь хэсэг	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.11.гаалийн улсын байцаагч
	5.6 дугаар зүйл 9, 10 дахь хэсэг	6.2.хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	6.11.гаалийн улсын байцаагч
5.10 дугаар зүйл	1 дэхь хэсэг	6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч
	2, 4, 5 дахь хэсэг	6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.18. Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч	6.19. Монголбанкны хянан шалгагч
5.11 дүгээр зүйл 1.5 дахь заалт	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч			6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
5.12 дугаар зүйл	5.12 дугаар зүйл 1, 3 дахь хэсэг, 2.1 дэхь заалт	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
	5.12 дугаар зүйл 4 дэх хэсэг	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.11.гаалийн улсын байцаагч
5.13 дугаар зүйл 1, 3 дахь хэсэг	6.7.гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын байцаагч		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
5.18 дугаар зүйл	6.7.гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын байцаагч			6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч
6.1 дүгээр зүйл 4.2 дахь заалт	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч			6.11.гаалийн улсын байцаагч
6.3 дугаар зүйл	6.6.олон нийтийн цагдаа			6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч
6.4 дүгээр зүйл 1.1, 2.8 дахь заалт	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч			6.11.гаалийн улсын байцаагч

6.5 дугаар зүйл	1.4, 5, 11, 12, 15, 16 дахь хэсэг	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
	7.2 дахь заалт, 9 дэх хэсэг	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.11.гаалийн улсын байцаагч
	13 дахь хэсэг	6.6.олон нийтийн цагдаа	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
6.6 дугаар зүйл 8 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.13.гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч	
6.10 дугаар зүйл 4 дэх хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.13.гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч	
6.18 дугаар зүйл 6 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.13.гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч	
6.20 дугаар зүйл	1.2, 1.3 дахь заалт	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.26.хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч
	6 дахь хэсэг	6.9.ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч	6.26.хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч	7.Эрүүгийн хэргийн шүүх
	7 дахь хэсэг	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.26.хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч
6.24 дүгээр зүйл 1, 2 дахь хэсэг		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч
6.26 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		7.Эрүүгийн хэргийн шүүх
7.3 дугаар зүйл		6.2.хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.11.гаалийн улсын байцаагч
7.7 дугаар зүйл 1, 2 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.27.улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч
7.8 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.27.улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч
7.9 дүгээр зүйл	1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11 дэх хэсэг	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.17.гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч
	9 дэх хэсэг	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.17.гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч
7.15 дугаар зүйл 8 дахь хэсэг		6.6.олон нийтийн цагдаа	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.27.улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч
7.16 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.27.улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч
7.17 дугаар зүйл		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.27.улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч
8.1 дүгээр зүйл 4 дэх хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч
8.2 дугаар зүйл 2, 6, 7 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч
8.3 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.11.гаалийн улсын байцаагч		6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч
9.7 дугаар зүйл 1.4 дэх заалт		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.11.гаалийн улсын байцаагч

9.10 дугаар зүйл	2.2, 2.3 дахь заалт	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
	2.4 дэх заалт	6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
	3 дахь хэсэг	6.10. мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.12. татварын улсын байцаагч	6.16. Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч	6.21.архив, албан хэрэг хөтлөлтийн хяналтын улсын байцаагч	6.22.нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч
10.1 дүгээр зүйл		6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
10.2 дугаар зүйл		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
10.3 дугаар зүйл	1.2 дахь заалт	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч		
	1.5 дахь заалт	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч	6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
10.4 дүгээр зүйл		6.6.олон нийтийн цагдаа		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
10.8 дугаар зүйл		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
10.9 дүгээр зүйл 1 дэх хэсэг		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч		
10.17 дугаар зүйл		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.15.нийгмийн даатгалын байцаагч		
10.19 дүгээр зүйл		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.15.нийгмийн даатгалын байцаагч		
10.27 дугаар зүйл		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.16.Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газрын улсын байцаагч		
11.2 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч		
11.7 дугаар зүйл 3 дахь хэсэг		6.13.гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч		
11.12 дугаар зүйл		6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч		6.28.Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хянан шалгагч		
11.13 дугаар зүйл		6.18.Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч		6.22.нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч		
11.15 дугаар зүйл 7 дахь хэсэг		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.18.Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч		
11.24 дүгээр зүйл 1.1, 1.4, 1.5, 1.6 дахь заалт		6.11.гаалийн улсын байцаагч		6.12.татварын улсын байцаагч		
11.25 дугаар зүйл		6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		6.22.нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч		
11.26 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.14.оюуны өмчийн улсын байцаагч		6.18.Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч		

11.29 дүгээр зүйл	1.1, 1.2 дахь заалт, 2-7, 9, 12 14-19 дэх хэсэг	6.18.Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч	6.19.Монголбанкны хянан шалгагч	6.31.санхүүгийн мэдээллийн улсын байцаагч	
	10, 11 дэх хэсэг	6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.18. Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч	6.19. Монголбанкны хянан шалгагч	6.31.санхүүгийн мэдээллийн улсын байцаагч
	21 дэх хэсэг	6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.19.Монголбанкны хянан шалгагч	6.31.санхүүгийн мэдээллийн улсын байцаагч	
	22 дахь хэсэг	6.11.гаалийн улсын байцаагч	6.19.Монголбанкны хянан шалгагч	6.31.санхүүгийн мэдээллийн улсын байцаагч	
11.30 дугаар зүйл		6.18.Санхүүгийн зохицуулах хорооны хянан шалгагч	6.19.Монголбанкны хянан шалгагч		
13.5 дугаар зүйл		6.6.олон нийтийн цагдаа	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
14.1 дүгээр зүйл 7 дахь хэсэг		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
14.3 дугаар зүйл 2 дахь хэсэг		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
14.4 дүгээр зүйл		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
14.5 дугаар зүйл		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
14.6 дугаар зүйл 5, 6, 7, 9 дэх хэсэг		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.10.мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч		
14.7 дугаар зүйл	5 дахь хэсэг	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	7.Эрүүгийн хэргийн шүүх		
	20-29, 33-41, 44, 46, 47, 50, 53 дахь хэсэг	6.6.олон нийтийн цагдаа	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		
15.1 дүгээр зүйл 1.1, 1.5, 1.6 дахь заалт		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		
15.3, 15.4, 15.6 дугаар зүйл		7.Эрүүгийн хэргийн шүүх	8.Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүх		
15.7 дугаар зүйл		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	7.Эрүүгийн хэргийн шүүх	8.Иргэний болон захиргааны хэргийн шүүх	
15.10 дугаар зүйл		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		
15.20 дугаар зүйл		6.2.хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		
15.21 дүгээр зүйл 3, 4 дэхь хэсэг		6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		

15.22 дугаар зүйл	<u>1 дэх хэсэг</u>	6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч	
	2.2 дахь заалт	6.5.тагнуулын байгууллагын эрх бүхий ажилтан		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	
15.24 дүгээр зүйл	<u>1, 2, 4 дэх хэсэг</u>	6.1.консулын эрх бүхий албан тушаалтан		6.20.улсын бүртгэлийн хяналтын улсын байцаагч	
	3 дахь хэсэг	6.1.консулын эрх бүхий албан тушаалтан		6.8.цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий алба хаагч	
<u>16.1 дүгээр зүйл 2, 3 дахь хэсэг</u>		6.2.хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч		6.11.гаалийн улсын байцаагч	
<u>16.4 дүгээр зүйл</u>	6.2.хилийн төлөөлөгч, орлогч, туслагч	6.10. мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч	6.11.гаалийн улсын байцаагч	6.12. татварын улсын байцаагч	6.13.гадаадын иргэний хяналтын улсын байцаагч

Хавсралт 2. Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргүүд /Шүүхийн шийдвэрийн цахим сангаас хайлт хийхэд гарч ирсэн шийдвэрүүд/

д/д	Гомдлын шаардлага	Гомдол гаргагч	Хариуцагч	ШИЙДВЭРЛЭСЭН байдал	ШИЙДВЭРИЙН дугаар	Холбогдох хуулийн зүйл, заалт
1	Гомдлын шаардлага: "Баянзүрх дүүргийн Санхүү бүртгэлийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ц.Өсөхбаярын 2021 оны 01 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 1452756 дугаартай шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах тухай" шаардлага бүхий зөрчлийн хэргийг хянан хэлэлцэв.	иргэн Д.Б	Баянзүрх дүүргийн Санхүү, бүртгэлийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ц.Өсөхбаяр	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 2 /хоёр/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/0638	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 2.4 дүгээр зүйлийн 1, 3.1 дүгээр зүйл, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 106 дугаар зүйлийн 106.1, 106.3, 106.3.11, 107 дугаар зүйлийн 107.6 дахь хэсэг
2	Нэхэмжлэлийн шаардлага: "ХУДТХ-ийн татварын улсын байцаагч Д.Н. Т.Б нарын 2019 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрийн 0309888 дугаар шийтгэлийн хуудаснаас 2008 оны Татварын ерөнхий хуулиар тооцсон нийт 16,700,737.30 төгрөгийн нөхөн татвар, торгууль, алдангийг хүчингүй болгуулах" тухай шаардлага бүхий захиргааны хэргийг хянан хэлэлцэв.	Нэхэмжлэгч: Э.Г ХХК	ХУДТХ-ийн татварын улсын байцаагч Д.Н. Т.Б.	Э.Г ХХК-ийн гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	128/ ШШ2021/0623	Зөрчлийн тухай хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1.1, 1.2, 2, 4 дэх хэсэг, Татварын ерөнхий хуулийн /2008 оны / 74 дүгээр зүйлийн 74.1 дэх хэсэг
3	Гомдлын шаардлага: Татварын ерөнхий газрын Улсын төсвийн орлого, хяналтын газрын татварын орлого, хяналтын газрын татварын улсын байцаагч Т.Баасан, Л.Нарантуяа, М.Алтангэрэл нар нь ... дугаар шийтгэлийн хуудасаар тус банканд шийтгэл ногдуулсан бөгөөд тус маргаан бүхий захиргааны актын торгууль, алдангитай хэсгийг хүчингүй болгуулах.	Гомдол гаргагч: Худалдаа, хөгжлийн банк ХХК	Татварын ерөнхий газрын Улсын төсвийн орлого, хяналтын газрын татварын хяналт, шалгалтын байцаагч нар	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0616	Татварын ерөнхий хууль /шинэчлэн найруулга-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 3 дугаар зүйл, Татварын ерөнхий/ хуулийн 74 дүгээр зүйлийн 74.1, 74.1.4, Зөрчлийн тухай хуулийн 1.4 дүгээр зүйлийн 3, 4 дэх хэсэг мөн хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1.2, 2 дэх хэсэг
4	Монгол банкны хянан шалгагч, улсын байцаагч ын 2021 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн 0050206 дугаар шийтгэлийн хуудасыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Чингисхаан банк	Хариуцагч: Монголбанкны ахлах хянан шалгагч, улсын байцаагч	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0606	Зөрчлийн тухай хуулийн 11.3 дугаар зүйлийн 7, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.19, Банкны тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1.2

5	ШӨХТГ-ын улсын байцаагч С.Г-ийн 2021 оны 7 дугаар сарын 06-ны өдрийн 0005676 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Э ХХК	Хариуцагч: ШӨХТГ-ын ӨЗ33СГ-ын улсын байцаагч С.Г	гомдлын шаардлагыг хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосон	128/ШШ2021/0589	Зөрчлийн тухай хуулийн 1.2 дугаар зүйлийн 4, 10.7 дугаар зүйлийн 4.1 дэх хэсэг
6	Оюуны өмчийн газрын хяналтын улсын байцаагчийн 2021 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдрийн 1453217 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Н ХХК	Хариуцагч: Оюуны өмчийн газрын хяналтын улсын байцаагч Ч.Э	гомдлын шаардлагыг хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ШШ2021/0586	Зохиогчийн эрх түүнд хамаарах эрхийн тухай (2006) хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1, 12 дахь хэсгийн 12.2.3, 12.3, 24 дүгээр зүйлийн 24.1.4, Зөрчлийн тухай хуулийн Зөрчлийн тухай хуулийн 2.1 дүгээр зүйлийн 3, 8.3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг
7	"Хан-Уул дүүрэг дэх Мэргэжлийн хяналтын хэлтсийн Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч М.М 2021 оны 5 дугаар сарын 14-ний өдрийн 0069252 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах тухай	Гомдол гаргагч: "Д Д Э Т" ХХК	Хариуцагч: Хан-Уул дүүрэг дэх Мэргэжлийн хяналтын хэлтсийн Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч М.М.	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг гурван /3/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ШШ2021/0580	Зөрчлийн тухай хуулийн 7.15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1.4, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6
8	Нэхэмжлэлийн шаардлага: Б дүүргийн Татварын хэлтсийн 2018 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 260297392 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Нэхэмжлэгч: Д ХХК	Хариуцагч: Б дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Г.Э, У. нар	нэхэмжлэлийн шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ШШ2021/0578	Татварын ерөнхий (2008 оны) хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1, 18.1.3, 74 Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай (2006 оны) хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.3, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1, 7.7, 8 дугаар зүйлийн 8.3, Зөрчлийн тухай хуулийн 1.4 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг
9	Гомдлын шаардлага: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Б.Оюунтуяагийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн 0176909 дүгээр шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Долоонууд овогт Ринзааны Булгмаа	Хариуцагч: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Б.Оюунтуяа	гомдлын шаардлагыг хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосон	128/ШШ2021/0511	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 4.15 дугаар зүйлийн 1, 7.1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэг

10	Гомдлын шаардлага: "Нийслэлийн Мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагч Я.Х-гийн 2021 оны 5 дугаар сарын 06-ны өдрийн 0069152 дугаартай 10000000 /арван сая/ төгрөгийн шийтгэлийг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: "И М О" ХХК	Хариуцагч: Нийслэлийн Мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагч Я.Х	нэхэмжлэлийн шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0495	Зөрчлийн тухай хуулийн 6.14 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсэг, Хүнсний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1 дэх заалт, 11 дүгээр зүйлийн 11.2.3 дахь заалт
11	Гомдлын шаардлага: Сэлэнгэ аймгийн Онцгой байдлын газрын Гал түймрийн хяналтын улсын байцаагч Д.*****-ийн 2021 оны 5 дугаар сарын 07-ны өдрийн 0033747 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах тухай	Гомдол гаргагч: ***** ХХК	Хариуцагч: Сэлэнгэ аймгийн Онцгой байдлын газрын гал түймрийн хяналтын улсын байцаагч Д.*****	гомдлын шаардлагыг хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосон	159/ ШШ2021/0012	Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 5 дугаар зүйл, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг
12	Нэхэмжлэлийн шаардлага: Баянзүрх дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагчийн 2018 оны 04 дүгээр сарын 04-ны өдрийн 242018025 тоот шийтгэлийн хуудасны хоёрт заасан нийт 12,641,112.30 төгрөгийн шийтгэлийг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Шинэ Зууны өргөө ХХК	Хариуцагч: Баянзүрх дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Б.Чулуунцэцэг, Б.Сэрчмаа	нийт 12,641,112.30 төгрөгийн төлбөрийг 8,045,451.78 төгрөгөөр багасгасугай.	128/ ШШ2021/0473	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 6.7 дугаар зүйлийн 1, Татварын ерөнхий хууль /2008 оны/-ийн 74 дүгээр зүйлийн 74.1, 18 дугаар зүйлийн 18.1.1, 18.1.3. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.2 дох хэсэг
13	Мэргэжлийн хяналтын газрын Хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагчийн 2020 оны 3 дугаар сарын 17-ны өдрийн 22-01-001/05 дугаар актыг хүчингүй болгуулах	Нэхэмжлэлч: ХА АТТД Б.Г	Хариуцагч: ХА МХГ	нэхэмжлэлийн шаардлагыг бүхэлд нь хангаж, актыг хүчингүй болгосугай.	17	Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.9.8, 10.9.11, 10.12.2 дахь хэсэг,

14	Нэхэмжлэлийн шаардлага: "ОАТХ-ын ТУБ О.У. 3.М нарын хялбаршуулсан журмаар зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны тэмдэглэл үйлдэж, хяналт шалгалтын тасгийн даргаар хянуулан баталгаажуулсан 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн 0305014 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгох	Гомдол гаргагч: "Э" ХХК	Хариуцагч: ОАТХ-ын ТУБ О.У. 3.М, Л.Т нар	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	18	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 2.1 дүгээр зүйлийн 2, 6.1 дүгээр зүйлийн 1.1.1, 2.2.3, 6.6 дугаар зүйлийн 1.1.1, Зөрчлийн тухай хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1.1.1, 1.1.2, Татварын ерөнхий хуулийн / 2008 он/ 18 дугаар зүйлийн 18.1.1, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн /2006 он/ 14 дүгээр зүйлийн 14.3 дахь хэсэг
15	Гомдлын шаардлага: Сэлэнгэ аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын Эрчим хүчний хяналтын улсын байцаагч Т.*****ий 2021 оны 4 дүгээр сарын 05-ны өдрийн 0066130 дугаартай шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Сэлэнгэ Энерго ОНӨААТҮГ-аар	Хариуцагч: Сэлэнгэ аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын Эрчим хүчний хяналтын улсын байцаагч Т.*****	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	159/ ШШ2021/0011	Зөрчлийн тухай хуулийн 12.8 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг, Эрчим хүчний тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1
16	Гомдлын шаардлага: "Баянзүрх дүүрэг дэх Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ц.Ө-ын 2021 оны 01 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 1452765 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: У.М.	Хариуцагч: Баянзүрх дүүрэг дэх Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ц.Ө	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 2 / хоёр/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/0462	Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дүгээр зүйлийн 25, 27, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.3, 58 дугаар зүйлийн 58.4
17	Хан-Уул дүүргийн Татварын хэлтсийн хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч О.Болдбаатар, Ц.Цэвэлмаа, Ч.Энхтуяа нарын 2017 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрийн 232201790 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: "У" ХХК	Хариуцагч: Хан-Уул дүүргийн Татварын хэлтсийн хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч О.Болдбаатар, Ц.Цэвэлмаа, Ч.Энхтуяа	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 3 / гурав/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/0460	Зөрчлийн тухай хуулийн 1.1 дүгээр зүйлийн 1, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 3.1 дүгээр зүйлийн 1.2.4 дүгээр зүйлийн 1

18	Сүхбаатар дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч Д.А, Н.Г нарын 250295891 дүгээр шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: "ХЧ" ХХК	Хариуцагч: Сүхбаатар дүүргийн Татварын хэлтэс, Сүхбаатар дүүргийн Татварын н хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч Д.А, Н.Г	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	128/ ШШ2021/0454	Татварын ерөнхий хуулийн /2008 оны/ 74 дүгээр зүйлийн 74.1 дэх хэсэг, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн /2006 оны/ 14 дүгээр зүйлийн 14.3 дахь хэсэг,
19	Хан-Уул дүүргийн Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн Нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ч.Соддуламын 2020 оны 12 дугаар сарын 31 -ний өдөр гаргасан акт буюу №1451651 Шийтгэлийн хуудас-ыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Агваанпүрэвийн Дугармаа	Хан-Уул дүүргийн Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ч.Соддулам	гомдлын шаардлагыг хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосон	159/ ШШ2021/0010	Захиргааны ерөнхий хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1, Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дугаар зүйлийн 25, мөн зүйлийн 27, Улсын Их Хурлын Сонгуулийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.3, 58 дугаар зүйлийн 58.4 дэх хэсэг
20	Сэлэнгэ аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын Байгаль орчин, газар, геодези, зураг зүйн хяналтын улсын байцаагч Б.*****гийн 2020 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрийн 500 нэгжээр торгосон 0066142 дугаар шийтгэлийн хуудас, 2020 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдрийн 2031000106 дугаар Зөрчлийн үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ авхуулах тухай даалгаар-ыг тус тус хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Х.*****	Сэлэнгэ аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газар, тус газрын Байгаль орчин, газар, геодези, зураг зүйн хяналтын улсын байцаагч Б.*****	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	159/ ШШ2021/0010	Зөрчлийн тухай хуулийн 1.1 дүгээр зүйлийн 1, 2.1 дүгээр зүйлийн 1, 2, 8.1 дүгээр зүйлийн 10.1 дэх хэсэг, Газрын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.4
21	Баянзүрх дүүргийн Татварын хэлтсийн Татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагчийн 2019 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 0303361 тоот актыг илт хууль бус болохыг тогтоолгох /шийтгэлийн хуудас/	Нэхэмжлэл гаргагч: БМ ХХК	Хариуцагч: БЗД-н ТХ-ын ур К.Н, О.Э	нэхэмжлэлийг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	128/ ШШ2021/0425	Татварын Ерөнхий хуулийн /2008 оны /74 дүгээр зүйлийн 74.1 дэх хэсэг, Зөрчлийн тухай хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэг

22	Сонгинохайрхан дүүрэг дэх Мэргэжлийн хяналтын хэлтсийн Байгаль орчны улсын байцаагч гийн 2021 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн дугаартай шийтгэлийн хуудасны 1 ширхэг тарваганы мах худалдсан, 1 ширхэг тарвага зөвшөөрөлгүй худалдсан гэсийг 1 ширхэг тарваганы мах тусгай зөвшөөрөл, гарал үүслийн бичиг, дагалдах тодорхойлолтуугээр худалдан авсан гэж тус тус өөрчлөлт оруулах	Дүгнэлт гаргагч: Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газрын Зөрчлийн хэрэг бүртгэх ажиллагааны хяналт тавих албаны хяналтын прокурор	Хариуцагч: Сонгинохайрхан дүүрэг дэх мэргэжлийн хяналтын хэлтсийн Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч	өөрчлөлт оруулахыг хүссэн дүгнэлтийг хангасугай	128/ШШ2021/0427	Зөрчлийн тухай хуулийн 7.6 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг /Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 106 дугаар зүйлийн 106.1, 106.3.1, 106.3.12/
23	Баян-Өлгий аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагчийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 1451206 дугаартай "Зөрчилд шийтгэл оногдуулах тухай" шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгох	Гомдол гаргагч: К.Х	Хариуцагч: Баян-Өлгий аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Б.Г	гомдлын шаардлагыг хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосон	110/ШШ2021/0045	Зөрчлийн тухай хуулийн 2.5 дугаар зүйлийн 1.3.1 дүгээр зүйлийн 2, 17.1 дүгээр зүйлийн 25, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 1
24	Нэхэмжлэлийн шаардлага: "Төв аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагч Б 2020 оны 12 сарын 16-ны өдрийн 001 дугаартай шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Нэхэмжлэгч: "Э" ХХК,	Хариуцагч: Төв аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагч Б	нэхэмжлэлийг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	123/ШШ2020/0013	Зөрчлийн тухай хуулийн 1.5 дугаар зүйлийн 1.2, 3, 9 дэх хэсэг, 7.9 дүгээр зүйлийн 11 дэх хэсэг, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.2 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Ойн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1, 47 дугаар зүйлийн 47.2 дахь хэсэг
25	хэрэглэгчийн төлөө газрын Өрсөлдөөний бодлого зохицуулалтын газрын улсын байцаагч Г.Ариунжаргалын 2020 оны 10 дугаар сарын 20-ны өдрийн 0059286 дугаартай Шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Монголын үндэсний их сургууль НУТББ	Хариуцагч:***** хэрэглэгчийн төлөө газар	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 2 /хоёр/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ШШ2021/0419	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 4.1 дүгээр зүйлийн 1.4.4 дүгээр зүйлийн 1, 2, 4.15 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг

26	Татварын Ерөнхий газрын 2021 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрийн 0182501 тоот шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: "Х Б" ХХК	Хариуцагч: Татварын Ерөнхий газар	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	128/ШШ2021/0420	Татварын Ерөнхий хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.4, 34.4.2, Зөрчлийн тухай хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 7.3
27	Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагчийн 2019 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн ***** дугаар шийтгэлийн хуудсын зарим хэсгийг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: *****	Хариуцагч: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч ***** , Л.Батсүх нар	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай	128/ШШ2021/0422	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.9, 15 дугаар зүйлийн 15.9, Зөрчлийн тухай хуулийн /2017/11.19 дүгээр зүйлийн 1.2, 4
28	Гомдлын шаардлага: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн Татварын хяналт шалгалтын тасгийн улсын байцаагч нарын 2017 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 351730077 тоот шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: "Б П Р" ХХК	Хариуцагч: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн Татварын хяналт шалгалтын тасгийн улсын байцаагч нар	гомдлын шаардлагын зарим хэсгийг хангаж, нийт 4,564,162.25 төгрөгийг төлүүлэхээр өөрчилсүгэй	128/ШШ2021/0409	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1, 14.1.1, 14.6, 14.6.2, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн /2006/ 12 дугаар зүйлийн 12.1.36, Татварын ерөнхий хуулийн 74 дүгээр зүйлийн 74.1, 74.3
29	"Татварын улсын байцаагчийн 2019 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдрийн 0299719 дүгээр шийтгэлийн хуудсаар "Б Э" ХХК-ийн 2014 оны үйл ажиллагаанд хамааруулан тооцсон 568,564,867.80 төгрөгийн төлбөр ногдуулсан хэсгийг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: "Б Э" ХХК	Хариуцагч: Баянгол дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч Ц.Б, О.Д	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ШШ2021/0408	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль /2006 оны/-ийн 14 дүгээр зүйлийн 14.7, Эдийн засгийн ил тод байдлыг дэмжих тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3, Зөрчлийн тухай хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1, 2
30	Гомдлын шаардлага: *****-ын 2020 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдрийн 1453212 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгох	Гомдол гаргагч: *****	Хариуцагч: ***** Оюуны өмчийн улсын байцаагч	гомдлын шаардлагыг хэрэгсэхгүй болгосугай	128/ШШ2021/0396	Зохиогчийн эрх түүнд хамаарах эрхийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1, 12.2.3, Зөрчлийн тухай хуулийн 8.3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг
31	Гомдлын шаардлага: нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагчийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 1452774 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Боржгон овогт Маамаагийн ...	Хариуцагч: Баянзүрх дүүргийн Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосугай.	128/ШШ2021/0391	Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.3, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 4.15 дугаар зүйлийн 1, 7.1 дүгээр зүйлийн 1.1, 7.2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг

32	Гомдлын шаардлага: "Баянзүрх дүүргийн Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагчийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 1452770 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: ЦХ	Хариуцагч: Баянзүрх дүүргийн Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ц.Ө	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 2 / хоёр/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/0386	Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дүгээр зүйлийн 25, 27, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.3, 58 дугаар зүйлийн 58.4
33	Гомдлын шаардлага: Ч дүүргийн Татварын хэлтсийн Татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагчийн 2019 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн 0295195 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: М ГУТББ	Хариуцагч: Ч дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч Ч.М, А.Б	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хангаж, шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0378	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 3.1 дүгээр зүйлийн 2, 6.6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 4.15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг
34	Гомдлын шаардлага: Сэлэнгэ аймгийн Татварын хэлтсийн Захиргаа, хуулийн тасгийн дарга татварын улсын ахлах байцаагч С.*****ийн 2021 оны 02 дугаар сарын 19-ний өдрийн 0176656 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Д.*****	Хариуцагч: Сэлэнгэ аймгийн Татварын хэлтсийн Захиргаа, хуулийн тасгийн дарга татварын улсын ахлах байцаагч С.*****	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	159/ ШШ2021/0008	Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дүгээр зүйлийн 21, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.4
35	Нэхэмжлэлийн шаардлага: Баянгол дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч ***** нарын үйлдсэн 0297378 дугаартай шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Нэхэмжлэгч: *****	Хариуцагч: Баянгол дүүргийн Татварын хэлтсийн татвар, хяналт шалгалтын улсын байцаагч ***** , ***** нар	нэхэмжлэлийг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0370	Татварын ерөнхий хуулийн /2008оны/ 43 дугаар зүйлийн 43.5, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн /2006оны/ 8 дугаар зүйлийн 8.1, 8.1.1, 16 дугаар зүйлийн 16.1, 16.2, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1, 4.1.1, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн /2006оны/ 28 дугаар зүйлийн 28.1, Үл хөдлөх хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн 3 дугаар зүйл, 5 дугаар зүйлийн 5.1, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1

36	Гомдлын шаардлага: "Баянзүрх дүүргийн Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагчийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 1452770 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: ЦХ	Хариуцагч: Баянзүрх дүүргийн Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч Ц.Ө	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 2 /хоёр/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/374	Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дүгээр зүйлийн 25, 27, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.3, 58 дугаар зүйлийн 58.4
37	Гомдлын шаардлага: улсын байцаагчийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 1452755 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Боржигон овгийн Баярсайханы Пүрэвжав	Хариуцагч: Баянзүрх дүүргийн Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн нягтлан бодох бүртгэлийн улсын байцаагч	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0367	Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дүгээр зүйлийн 27, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.22, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 58 дугаар зүйлийн 58.4 дэх хэсэг
38	Гомдлын шаардлага: Хан-Уул дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Ц.Цэвэлмаа, О.Төгсжаргал нарын 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн 0309896 дугаартай шийтгэлийн хуудсаар ногдуулсан нөхөн татвар, торгууль, алдангиас хүлээн зөвшөөрсөн болон Маргаан таслах зөвлөлийн тогтоолоор хүчингүй болгосноос үлдсэн 260,499,058.50 төгрөгийг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Кашмер холдинг ХХК	Хариуцагч: Хан-Уул дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Ц.Цэвэлмаа, О.Төгсжаргал	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0360	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль /2015 оны/-ийн 14 дүгээр зүйлийн 4.1.5 /нэмэлт, өөрчлөлт ороогүй/, Зөрчлийн хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1.2, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэг /нэмэлт, өөрчлөлт ороогүй/, Татварын ерөнхий хууль /2008 оны/-ийн 74 дүгээр зүйлийн 74.1
39	Хөвсгөлийн Улаан тайгын улсын тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргааны байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчийн 2021 оны 02 сарын 11-ний өдрийн 0064073 дугаартай шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	"Хүннү Эйр" ХХК	Хөвсгөлийн Улаан тайгын улсын тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргааны байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч Б.Болдбаатар	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	126/ ШШ2021/0017	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 8/, Зөрчлийн тухай хуулийн 7.17 дугаар зүйлийн 2 дахь заалт, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 2.4 дүгээр зүйлийн 1.5 дахь хэсэг

40	Гомдлын шаардлага: ...Сүхбаатар дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч***** нарын 2019 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрийн №0295945 дугаар шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: *****	Хариуцагч: Сүхбаатар дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын хяналт шалгалтын тасгийн татварын улсын байцаагч***** нар	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0346	Зөрчлийн тухай хуулийн 11.19 дүгээр зүйлийн 1.2, Татварын ерөнхий хууль /2008 оны/-ийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль /2006 оны/ 14 дүгээр зүйлийн 14.3, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль /2015 оны/-ийн 14 дүгээр зүйлийн 14.6, 14.6.1 дэх заалт
41	Нэхэмжлэлийн шаардлага: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагчийн 2017 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдрийн 351730071 тоот шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Монтрак групп ХХК	Хариуцагч: Чингэлтэй дүүргийн Татварын хэлтсийн татварын улсын байцаагч Б.Цэвэлмаа, Б.Бат-Эрдэнэ	гомдлыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0344	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 2.1 дүгээр зүйлийн 2, Татварын ерөнхий хууль /2008 оны/-ийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 18 дугаар зүйлийн 18.1.1, 18.1.3, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль /2006 оны/-ийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль /2006 оны/-ийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.1, 14 дүгээр зүйлийн 14.3, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1, 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1, 5 дугаар зүйлийн 5.1, 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх хэсэг
42	Гомдлын шаардлага: "НМХГЭчхуб М.Агийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 07-ны өдрийн 0069143 дугаартай шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: У овгийн Д-ийн А	Хариуцагч: НМХГЭчхубМ.А Нийслэлийн мэргэжлийн хяналтын газрын эрүүл мэндийн чанарын улсын байцаагч	дахин шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 3 / гурав/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/0340	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1.1, Зөрчлийн тухай хуулийн 6.8

43	Гомдлын шаардлага: "Ш.О пийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 0173607 тоот шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч: Ж.Э	Хариуцагч: Ш.О,	шинэ акт гаргах хүртэл өмнөх шийтгэлийн хуудсыг 1 / нэг/ сарын хугацаагаар түдгэлзүүлсүгэй.	128/ ШШ2021/0334	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 3.1 дүгээр зүйлийн 1, 2.4 дүгээр зүйлийн 1
44	Гомдлын шаардлага: эрчим хүчний хяналтын улсын байцаагчийн 2020 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдрийн 0067114 дүгээр шийтгэлийн хуудсыг хүчингүй болгуулах	Гомдол гаргагч:***** ГҮТББ	Хариуцагч: Нийслэлийн Мэргэжлийн хяналтын газрын Дэд бүтцийн хэлтсийн эрчим хүчний хяналтын улсын байцаагч	гомдлын шаардлагыг бүхэлд нь хэрэгсэхгүй болгосугай.	128/ ШШ2021/0332	Зөрчлийн тухай хуулийн 12.8 дугаар зүйлийн 3, Эрчим хүчний тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.1 дэх заалт